Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ПАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ШОАТТА, 7 ИЮЛЬ, 1979 ШУ. ● № 81 (6856). ● Мах 2 кепиг.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ

1979 шера 2 июлега кхоачаш доакъараш дукхагlа дахаре, кийчдаре, цар дийна айаре тlехьа районийна, колхозаша, совхозаша лелаьча социалистически яхье итогашка хьежаб.

Котьъиннарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча сийлен Улга тlа яьхай:

РАЙОНАШ:

ГУДЕРМЕССКИ,

йол кийчъяра шера задани 30, сенаж чуйоллара — 85, баьца хьоер даккхара — 26 процент кхоачашъяй.

НАУРСКИ,

йол кийчъяра шера задани 23, сенаж чуйоллара — 43, баьца хьоер даккхара — 41 процент кхоачашъяй.

БОАХАМАШ:

Наурски района Ленина цlерагlа колхоз;

Наурски района «Красное знамя» яха колхоз;

Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;

Шелковской района «Червленский» колхоз;

Гудермесски района «Терек» яха совхоз;

Назрановски района «Назрановский» совхоз;

Грозненски района «Первое мая» яха колхоз;

Ножай-Юртовски района А. Шерипова цlерагlа колхоз.

Доакъараш кийчдеча Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районий боахамаш дика болх баьнга белгалдаьккхад.

ЛАЬТТА ЛЕЛАДЕРИЙ БЕХКТОКХАМЕ ХА

Кlа-марси ха массаза а хиннай бехктокхаме. Хlаьта укх шера эттача хаоттамо хьалагlина диллача кхы а чlоагlагlа лакхлу из бехктокхам. Мукх чуийца а даьнна кlа чуэца доладеннад республикера цхьадола боахамаш. Кlин хьалхара тоннаш пачхьалкхен амбарашка дlакхаьчай.

Ялаташ чуэцара толаме хийчо яра боккха лоархlам болаш хилар «1979 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташ доакъара кийчделга lалашдара а 1979—1980 шерашка хьайбаш толаме lандара дахара а кхы тlа де дезача гlулакхий хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совето баь сацам. Из сацам кулга а луцаш шоай болх дlахьо колхозийн совхозийн кулгалхошех специалисташех, юртбоахамца бувзам болча берригача къахьегамхоша. Цу тlа белгаддь да чакхдаха деза хьалда дола гlулакхаш, хlаьта цо партийни, советски, юртбоахама организашкара дlадех лоархlамегlа дола балхаш толаме чакхдоахилга lалашдарца хувзадена дешаш тlехьа ца доахали ийсен къестадар.

Тlехьадаха йиш йоаца гlулакхаш дукха да хlана механизаторий. Кхашкара балхаш сихен дикен чакхдаха дезаш хилар царех хlаранена декхар тlадул шоай низ дlа ма боаччa болх бе безаш. Хlаьта цу хьакъехьа доккха гlо ду хьалха латтача опыто, наьха хьинар айдечен массанена а дlайовзийташ лелаечен социалистически яхьо, пропагандиста, агитаторо оалача дешо.

Республика тlа-тlа шерагlа дlаяржаш летт ипатовски ялат леладерий опыт. Цу опытах пайда а эцаш шоай а техника а болх вlашттlехьбаьккхача Шелковской района «Алый терский» яхача совхоза механизатораша балха итт дийнахьа чуийца баьккхар кенен кlийн хьувкъам 1148 гектара тlара. Из опыт хьажа еза республика дерригачa боахамаша.

Сихха ялат чуэцарца цхьана къоастаде деза кхыдола дешаш а. Укх шерарча хаоттама хьалаша боахамий кулгалхошкарей специалисташкарей дlадехкаш хиш декхара цакаддаш уйла тlаухийтелга. Из дениа а бус а детта деза, тlоадал хий декхача лаьтта дlа мел йийнача хlамашка дlакхоачаргйолаш. Къаьстта лоархlаме да из болх бара ханаш ца тиллийтар а дика бар а. Кlеаиг-дукха мег-йагахьча моттигашка догlаш дийлхадар яхаш сатийса lохошa йиш йолаш бац лаьтта леладераш.

Шlий ханнахьен боаттlача боарамахе хий деттарех тийша хургда вай республике йоккха моттиг дlалоаттийца хьажийнё, баьцадаерий, гидуаргий лакха хьувкъам хьалххебар. Бакъда, хlана укх сахьате латтача хьалах уж балхаш мела лея. Хиш декхача республикерча 130 эзар гектар кхашна дlайийначa культурех 8 эзар вlалле а хий тохаьза а, шоалгlа хий ца тохаш 70 эзар гектарах совгlа я. Хlара литр хих, хий деттача хlара машинах биэза пайда эца беза.

Ялаташ а баьцадаераш а чуийца даьнача хаотташ тlа дlае лерхlаш шоалгlа юаш кожинии культураш я 80 эзар гектар. Уж дlаера лаьтта кийчделга тlехьадаха йиш яц.

Механизаторий, хиш декхаш мел болча наха къахьегам нийса вlашттlехьбаккхар, овсарло лакха йолаш болх бара а культурно-бытовой а хьалаш кхачоллар, лерттlа социалистически яхь вlаштlехьаккхар, деш дола балхаш дика хургдолаш тlахьожам лоаттабар — уж да тахан колхозийн совхозийн кулгалхоша, боахамий, районий партийни организацеша шоай лаьгl ца болийтача теркама кlаллоаттаде деза дешаш.

Хьоттам во оттарах, хоаш ма хиллара цхьайолча моттигашка ка бола ялаташ дайнад. Ялаташ кхедара а пачхьалкхенга доахара а тlаийца социалистически декхараш кхоачаш ца деш дисара кхерам эттаб. Цу хьалашка къаьстта уйла тlаакхийта йоаххо е еза хьаьжкlашта доагlаш дола lунал дара, вlаштlехьдоалача моттигашка силоса дlайнйна хьажкlаш ялата хьалхе хьажапза дардац, хlаьта цу кхашкара хьувкъам дика хилийта а беза.

Юртбоахаме эгара лоархlамегlа гlулакхех цаl да хьайбашта тоъал тайп-тайпара доакъараш кийчдар. Хlана эттача хьалашка уж доакъараш дахара боккхача тахье я шоалгlа дlаюв культураш. Хlаьта ишта бизза пайда эца беза дукхача шерашка тlаюала баьцаш йолча хиш декхача культурин дакъгlенех, мошача конвейерах. Республика доакъара бозаш юкъе доккха дакъа кхоач ловмашкарча а шаьрача ухкача а баьцашка. Царех дукхагlа пайда эцара де мел дезар дапза дардац.

Декхар санах латт аьнча, из латт хlара гектар лаьттах, хlара механизмах, балха хlара сахьатах ма могга дукхагlа пайда эцара тlехьа шерра социалистически яхь а йоаржаьь, иштта хала эттача хьале а Нохч-Гlалгlайчен лаьтташ леладераш шоай низи хьинари ца кходеш юртбоахамера балхаш толаме чакхдоахалургдолаш болга дlагойта дезаш хиларах. Хlаьта цар из дlагойтаргхиларах шеко а яц.

Кхашкара балхаш—сихагlен дикагlен

Ялат чуэцаш да

Шерра доаржадаь дlахьош да укх деношка гурахьа дийна ялат чуэцара балхаш Гудермесски района «Дружба» яхача совхозе. Кlаи мукхи бархl балха дийнахьа чуэца дош деннад цу боахама кхаш леладераша. «1979 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташ доакъари кийчделга lалашдара а 1979 — 1980 шерашка хьайбаш толаме lангара дахара а кхы тlа де дезача гlулакхий хьакъехьарча» КПСС ЦК, Министрий Совета сацама кьинаре къахьегарца жоп луш хьабоагlа уж.

Массаза а санна хьувкъам чуэцача хьалха латт коммунисташ. Шоай керттера декхар лоархl цар лоаццача хана ца дойташ ка бола ялат чуийца даккхар.

Шоаш бу болх цlенен дикен бу кхаш леладераша. Ялат чуэцаш хlана шиш сменагlа къахьегаш ба механизатораш. Хlара комбайна тlа болх беш шишша механизатор ва. Хьалхарча деношка ялат чуэцаш механизатораша доахача толамашка хьежача теша йиш я хьалхашка латта декхараш цар кхоачашдергхиларах. План 17 центнер йолча хlара гектара тlара 20 — 21 центнер ялат доал.

Ялат хьокхаш касарегlа lодуллаш бойх бечарна юкъе лаьрхlача — социалистически яхье хьалха латташ хьабоагlа комбайнераш: Абдулаев Ахьмад, Атабаев Шахьрани, Мусхаджиев Хож-Ахьмад, Саранчук Дмитрий, Мускиев Ризван, Резанов Виктор, кхыбараш.

Ялат чуэцера балхашта тlахьожам лоаттабу партийно-комсомольски группо. Цунна кулгалдеш ва Наиков Бугу. Ялат шийн ханнахьен ца дойташи кхай тlара центральни хьатта дlакхачийтарга хьожаш бе дани халкъа тlахьожамхой. Из хlанаьс а 330 гектара тlара чуийца баьннаб. Касарегlа улла ялат оардаш болчарна юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ва комбайнер Умхаев Ваха. Цун комбайна тlа агlа цlе вымпел. Центральни усадьбе Умхаев Вахий сийна урагlъяхийтай цlе байрахх. Цунца къувсалуш дика толамаш доахаш хьабоагlа кхыбола комбайнераш а.

Социалистически яхьа итогаш хlара дийнахьа ю. Хьалхара моттиг яьккхачоа лу цlе вымпели ахчан совгlати. Цул совгlа, цун сийна урагlйоахийт цlе байрахх. Берригa хьувкъам чуйлацуча тlехьагlа хьалхара моттиг яьккхача механизатора, вешта аьлча, экипажа лургда 100 сом ахчен сийлен грамотси, шоллагlа моттиг — 75 сомий сийлен грамотси. Ялат чуэцара балхаш ипатовский методагlа чакхдовх. Механизатораша бизза пайда эц техниках. Ялат кьекхa мукъадаьккха лаьтта, ча дlа а доаккхаш, оахаш да. Деррига балхаш цхьан комплексагlа ду. Цу гlуланхо боккха аьттув хулийт хьувкъам сихен дикен чуэцара.

Иштта овсаре дlахо а къахьега, теша мегаргва ка бола ялат чуэцача шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш «Дружба» совхоза кхаш леладераша толамца кхоачашдергхиларах.

О. ШАДИЕВ.

ДЕРРИГА БАЛХАШ—ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГlА

Укх шера 3500 гектара тlара ка бола ялат, царех 800 гектар мукх, чуэца беза ба Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза кхаш леладераш.

Шерра даьржад хlана совхозе ка бола ялат чуэцара балхаш. Уж сихен дикен чакхдахара деррига низаш оарцагlдаьха. Іуйрейна са тессача дениз боад къовлабеннлалца къахьег кхашка комбайнераш, шофераш, кхыча боахлоша.

Делкъел тlехьагlа шин сахьат даьнна ха яр тхо цу совхоза шоллагlча отделени №3 йолча тракторно-кхаш леладеча бригаде кийсдеача. Цига бар совхоза директор Албаков Мухарбик а отделене управляющи Дзауров Башир а. Укхаза чуэца деза ла 1333 гектара тlара ка бола ялат. 3 толе мара болабеннабац цу отделене механизатораш ялат чуэца. Дукхеал цхьан дийнахьа цар чуийнар 70 гектар.

Бархl комбайн я из кх чуэцаш: хьаккхари ардари цхьана долаш болх бу комбайнераша.

Хьаккхари ардари цхьана долаш ялат чуэцара метод дукха могаеш яц юрта боахама специалисташа. Хlана аьлча, хьаккхари ардари къаьст-къаьста долаш чуэцача хана кlезигагlа доа ялат. Цхьабакъда, цу методагlа ялат боарамагlа кхьача доацача хана мара болх бац. Хьекха ялат касарашка улаш кхач. Цул тlехьагlа арда доладу из. Хlаьта нагахьа санна боарамагlа кхьача ялат хьекха касарех lо а дила арда доладича, из сов доккъадена хилар бахьан долаш, дукха дус кхай тlа, — йоах совхоза директора Албаков Мухарбика. — Хlаьта хlанз оаха чуэцаш бола мукх боарамагlа кхьача чlоагlа бонъбенна ба. Из бахьан долаш хьаккхари ардари цхьана долаш бу оаха болх. Цу тайпара чуэцаш доладиь къаьстта йоаххо ю оаха ялат ца дойтара, из кхай тlа ца дитара. Комбайний ерригача уэлашта дика герметизацийнй. Цудухьа ялат вlальа довц аьнна ала йиш я.

Комбайнаш болх беш аьккхача лерагlа долх тхо, сои отделени управляющи Дзауров Башири. Вlаь квадратни метр юкъ йолча кхай тlа массехк мара мукха ка корабазар тхова.

Комбайнашкара хьатта мукх дlакхухьаш пхьайтта машин я.

Болх ма мегга сихагlен дикагlен бара шерра социалистически яхь яьржай комбайнерашта, шоферашта, кхыча болхлошта юкъе.

Комбайнераша, шофераша беш бола болх дlалабеча графика тlа хьежача гучадоал шоай балха нормаш кхоачаш ца еш цхьа комбайнер, шофер воацилга. Хlаьта къаьстта дика къахьегаш белгалбаьннаб комбайнераш Чумаков Яхья, Осмиев Мухьмад, Хучиев Мухьмад, Осмиев lалихан, кхыбараш. Социалистически яхье хьалхле яккхара керттерча даьнъе цар вияне лелабу къовсам. Яхье даим хьалха болаш къахьегаш ба шофераш Албогачиев Мухьмад, Мальсагов Асхьаб.

Комбайнаш кхай тlара дlайолххаше а, ча гул а дийна силос йоалача кlоага чу люцернаца цхьана lочудолл механизатореила. Кхоъ тракторийн волокуша я укхаза болх беш. Къаьстта дика къахьег трактористаша Евкуров Джабраила, Руслана, Аушев Альмада, Куркиев Азматгире, кхьгар. Дийнахьа юкъера лаьрхlача 18 — 20 тонн ча силос кийтъеча дlатlохьу цар.

Волокушашта тlехьа, чах лаьтта мукъадоаллаше а из аха доладу механизатораша Хучиев Залимхана, Дударов Юнуса, Аносин Анатоле. «К—701» маркех йолча трактора тlа боах беш ва Хучиев Залимхан. Нормагlа бархl гектар мара йоапача цо 15—18 гектар лаьтта оах. Цул тlехьа ца бусаш Т-150 яхача трактораца нормагlа 6,4 гектар йолча 12—13 гектар лаьтта оахаш хьабоагlа сменагlа Дударов Юнус, Аносин Анатолий. Хlанзале цар 80 гектар лаьтта аьхад.

Лаьтта аьхачул тlехьагlа культиваци а еш из кхьйоала культура дlаера кийчдеш ба механизатораш Зурабов Висолтери, Баркинхоев Султан.

Хlанзале 45 гектара тlа доакъара хьажкlаш дlайийнай отделене механизатораша. Еррига уж дlаюргья 250 гектара тlа.

Иштта, ялат чуэцара, чах лаьтта мукъадаккхара, из ахара, доакъара шоалгlа юа культураш дlаера балхаш цхьан комплексагlа деш къахьегаш ба цу боахама кхаш леладераш.

Дика вlаштlехьдаьхад совхоза кулгалхоша ялат чуэцаш боахача наьха балха хьалаш. Комбайн е трактор ехача из цу сахьате тоаьа «летучкаврча» механикаша, слесараша. Вlаргаьнашца, спецбарзкъаьнца, кхьча гlирсаца lалашбаьб механизатораш.

Мукх чуэцара гаьна латтал дlа-юха лела столови. Делкъийта кхай тlа кlама дуъ механизаторашa, шофераша, кхьча болхлоша.

Боккха теркам тlабахийтаб совхозе ялат чуэцарашта юкъе социалистически яхь лелаяра, наьха балхацара материальни моральни бевзач совбаккхара. Иштта, социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача комбайнера, шофера карара кара тела цlе вымпели, ихи сом ахчан преми лу.

Комбайнерашта юкъе эггара дукхагlа — кхоъза хlанзале из преми яьккхай Чумаков Яхьяс. Хlаьта шофера Албогачиев Мухьмада — шоазза, ча гулдеш болча трактористаша Евкуров Джабраиле Евкуров Русланей — шоазза.

Ханданза йоаххо ю совхозе кулга цlена боацача наьха ялат лорадара. Иштта, комбайна бункер чура ялат машина кузов чу диллачул тlехьа, комбайнерашка йолча ведомость тlа, цунгара [illegible] дlадениад аз, аьнна тешал деш шоферерга йолча ведомостта тlа кулг язду комбайнера. Цу гlуллакхо торо хулийт чуйнацача хlара центнер ялтта тешаме учет лелае. Цул совгlа цу ведомосташка хьежача хоаш да хьан мел болх баьб.

Воккха болх чакхбоакх совхозе халкъа тlахьожама комитето. Ялат чуэцача кхай тlа, цигара хьатта бодача новкъа, хьатта хьадахьа ялат увзача халкъа тlахьожама комитета посташ латт. Кхай тlара ялатаца дlайода машин шиннахьа дlаязъю. Цу гlуллакхо ялат лочкъадара цхьанкха тайпа аьттув хилийтац кулга цlена боацача наха.

— Итт дийнахьа деррига ялат чуэца аьнна социалистически декхар тlаийцад оаха, — яхаш дувц Албаков Мухарбика. — Хьалхарча деношка хlара гектара тlара 28 центнер мукх баьлар. Цхьабакъда, кlа дикагlа да. Теша безам ба социалистически декхараш кхоачашдергхиларах.

Тхо кхай тlара долхача хана ихи сахьат доалаш латтар. Цхьа минут эхьа ца йоаш къахьегаш бар совхоза механизатораш, хадданза комбайний, тракторий, машений тата латтар кхай тlа.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

СУРТАШ ТlА: (хьалхара дар) «40 лет Октября» яхача совхоза дикагlвола комбайнер Чумаков Яхья ялат чуэцаш ва; (шоллагlа дар) чах кхаш мукъадоахаш да.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЕЧА БОАХАМЕ

Шура яккхарен пачхьалкхенга дулх дохкарен ах шера план хаиал хьалха кхоачашъяь советски районерча Кирова цlерагlча колхоза къахьегамхоша. Тха корреспондента шийна къамаьл деш цу боахама керттерча зоотехника Дениельханов Ризвана аьлар:

— Карарча шера план а тlаийца социалистически декхараш а кхоачашдара толаме къахьег доахан деттарашем хьийбаш леладерашех. Белгтала аьлча, шура яккхара тlаийца хиина декхараш 104 процент кхоачашдаьд. 102 процент — ишта ба ах шера дулх дlадалара хьокхам. Цу толама юкъе доккха дакъа лаьцад дика опыт йолаш болча доярхоша: Янарсаева Элимас, Джалтаева Совпас, Дурдышева Саймата, хlаьта иштта хьайбаш леладераша а Митаев Зилавдис, Бачалаев Бусас, Сусаев Удас, кхыгар.

Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш хьабоагlа укх тlеххьарча дукххача шерашка боахама доахан дикагlа lалацдерашта юкъе вола З. Митаев. Цо тlехнхоачашъю шийн план а тlаийца доккхий социалистически декхараш а. Белгтала аьлча, хlара бежана денген бийсаннеи дулх тlаккхетийтара план 450 грамм йолча мегте, цун хьокхам юкъера лаьрхlача 650 грамм ба. Цул дукха тlехьа бесац цуица цхьана болх беш бола Б. Бачалаев а У. Сусаев а. Цар кхоабача хlара бежана денген бийсаннеи тlеххет 600 грамм дулх.

Колхозо доахача толамех хlамига дакъа даллад тхьамка леладерий а. Из маькера культура тlийолаш 70 гектар лаьтта да. Шеко яц, из дикен сийрдагlча сортахи долаш чуэцаргхиларах. Цу дерригача хlамаша торо хулийтаргья толашагlа болча тхьамка леладерий Азиева Соадата, Хугаева Селахьата, Гирнева Кхокхий, Тесаева Хадижата «дошоча кулгашца» а цар йоккхача говзалца а кхы дlахо а доккхий толамаш дахп.

А. ГАМИЛОВСКИЙ.

ТlЕХДИКА БРИГАДА

«Малгобекнефть» НГДУ конторе дlачувоаллаше а бlарг тlаотт дукха ха йоаццаш араьннача «Молни» листока. Из хетаяй редколлеге ЦКПРС-ерча мастера А. Кокоева кулгалдеча бригадо баьккхача толама. Ераш да цу тlера массехк дош: В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийна лаьрхача социалистически яхье лакха къахьегама хьокхамаш дахарах. 30-ча апреле шай ах шера план кхоачашъярах скважинашта капитальни ремонт еча мастера А. Кокоева кулгалдеча бригадана дукха ха йоаццаш дlаеннай «Грознефть» объединене Дипломи, бригада членашта — Сийлен грамоташи ахчан премешии».

Лакха къахьегама толамаш доахаш хьайоагlа укх пятилетке коммуниста мастера Кокоев Алексей Давыдовича кулгалду капитальни ремонт ю бригада. Шера планаш цо даим тlехкхоачашъю. Хlаьта укх шера ялх бетта план 200 процент кхоачашъяй цу интернациональни коллективо. Иштта сихен лакха дикал йолаши болх барех бригада вlаштlехьдаьнад итлагlча пятилетка программа цхьа шу бархl бутти хьалха кхоачашъя.

Кокоева бригадал тlехьа ца йиса гlерташ хьайоагlа скважинаш капитальни тоаю къонача мастера коммуниста Н. Погорова кулгалду бригада а. Шийна ялх бетта план цо кхоачашъяй 150 процент.

Шерра бригадашта юкъе лаьржача социалистически яхье дукхача хова хьалха латташ хьабоагlа бурувдетташ Музраев Муса, Калашников Алексей, Галаев lалихан, бурувдеттачун гlоаче Ведзижев lазаудлин, кхыбараш.

Б. БОКОВ.

ХЬОКХАМАШ ГlАДВУГАШ ДА

«Хlара балха деша — дикалла Зиан» яхача девизагlа шерра социалистически яхь йоаржаьльча Горячеводски бурув тохара балхий управленерча лаьттан ченаш техкараша тlеххоачашдеш да укх шера шоаш тlаийца социалистически декхараш. Бурув тохара ах шера план 107 процент кхоачаш а яь, ялх бетта задане совгlа цар тохад 1027 метр бурув. Къахьегама овсарле лакхъяра ах шера план 116 процент кхоачашъяй. Планал совгlа мел теха бурув из лакхъяра чотах техад. Бурув тохара сухал лакхъярах, электроэнергий, химически реагенташ, кхыйола материалаш кхоирах, бурув деттача остех бизза пайда ийбарах ер шу доладелча дена планал совгlа 50 эзар сом совгlа пайда баьб пачхьалкхена управлене коллективо.

Къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически яхье хадданаа хьалха латташ хиларца белгальяьина я укх шера буровой начальникаш Тамазов Владимир Дмитриевич, Мадаев Султан керте латта коллективаш. Ах шера план кхоачашъярах эгара хьалха рапорт денлад цу шинне.

* * *

Пятилетка дьъагlча шера план шоаш тlаийца социалистически декхараш дикка тlеххоачашдеш хьабоагlа Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене СМУ-7 гlишлонхой. Генподрядагlа гlишлон-монтажни балхаш дара ах шера план 104,5 процент кхоачаш а яь, планал совгlа 141 эзар сома маьха гlишлон-монтажни балхаш даьд цар. Шоай низаца гlишлон балхаш дара ялх бетта задани а 111,3 процент кхоачашъяй гlишлонхоша. Ах шера заданел совгlа даьд 140 эзар совгlа сом мах бола гlишлон балхаш. Укх шера июнь бетта планагlа лаьрхlача хьисапе управлене коллективо эксплуатаце дlаенная А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера мазут вакуумни хьисапе чакхдоахаш йола установка.

Хьинаре къа а хьегаш, дог гlоздоахя толамаш дахарца белгальяьина я Никишин Юрий Федорович керте латтача комплексни бригада коллектив, Панков Евгений Александровича, Астахов Михаил Сергеевича кулгалдеча плотникийн каменщикийн бригадаш. Юкъера лаьрхlача хlара сменагlа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

Толаме болх бу

Малгобекски района «Кавказ» яхача совхозе ипатовский методагlа цхьан комплексагlа балхаш деш хьабоагlа. 980 гектар ялат хьекха касарех lо а дилла хlанз оардаш ба уж. Из болх чакхбаьккхаб 600 гектар совгlа долча кхай тlа.

Ялат хьокхаш из оардаш шоай балхи декхарех дика лоархlабеш хьабоагlа механизатораш Еремеев Иван Михайлович, Еремеев Иван Гаврилович, Бахтин Владимир, Мутаев Раухан, Гурьев Александр, Бадурин Тимофей. Йоккха балха опыт йолаш ва царех хlаравар. Хlаьта балха норма юкъера лаьрхlача 300 процент кхоачаш ца еш ди дlа а дахийтац.

Ялат аьрда доаккхаше а кхаш сиха чах мукъа а даьхе оах, тlаккха цига доакъара лаьрхlе культураш дlаюв. Чах мукъа а даьккха хlанзале аьха даьккхад 300 гектар совгlа лаьтта, хlаьта 50 гектара тlа борц дlабийнаб.

Уж балхаш деш къаьстта овсаре къахьег Заруднев Александра, Долгов Михаила.

Ца тессача дениз боад къовлабаллалца къахьег ялат чуэцача дакъа лоацача наха.

Дика вlаштlехьдаьхад цар балха хьалаш а. Моллагlча хана техника тоае кийча йолаш кхай йисте техничка латт. Цу тlа болх бераш дикка балха говзал караерзаяь механикаш ба.

Делкъийга бlайха кхача бахь ялат чуэцаш кхадика болх бечарна. Социалистически яхьа итог хlара дийнахьа ю. Котало яьккхача механизаторашта карара кара тела цlе вымпелаш, ахчан совгlаташ тел. Дикагlбарий сийна «Молни» яха листокаш арахец, совхоза контора хьалхашна цlе байрахх айю.

А. ХАРСИЕВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦАР 6 ИЮЛЬ ТlАКХОАЧАШ

Районаш	Чуэца деза ялат (га)	хьекхар (га)	аьрдар (га): деррига	аьрдар (га): цхьан дийнахьа	Чуэца дезачух аьрдар проц.	Цхьан гектара тlера чуэца ялат
Шелковской	13490	13490	12970	617	96	28,2
Наурски	17450	14960	14251	1421	82	13,1
Грозненски	40220	23525	21775	2165	54	12,5
Надтеречни	19770	11235	10445	1165	53	11,9
Гудермесски	6750	4321	3412	332	51	19,0
Малгобекски	12500	6985	5355	680	43	17,5
Сунженски	23900	11440	10021	1181	42	25,1
Урус-Мартановски	7740	2375	2134	549	28	27,0
Ножай-Юртовски	2471	602	602	22	24	14,0
Шалински	11500	3440	2517	90	22	17,9
Ачхой-Мартановски	5323	1600	1351	121	20	25,9
Веденски	771	95	95	40	12	14,4
Советски	860	100	100	—	12	9,8
Назрановски	10800	1240	815	195	8	22,5
Республике гlолла	173405	95568	85549	8548	49	16,8

Дикача къахьегама толамаща чакхдаьккхад пятилетка диълагIча шера хьалхара ах шу гIишлон материалий гIишлон индустрен Аргунски комбината коллективо. Ше тIаийца декхараш толамца кхоачаш а деш, потребителешта заданел совгIа цо дIаяхьийта продукци кIезига яц. ТIа-тIа шерагIа яркаш латт болхлоштек инженерно-технически балхахоштек юкъера социалистически яхь шоай творчески планаш толамца кхоачашъяра. Укхаза эггара дикагIа лоархIача бригадех цаI я шоллагIча цехера Муслимов Рашид керте латта бригада. Бригадерча кхьча новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба крановщик Касумов Юсап, МуслимовгIар Мангел Хавпан.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) крановщик Ю. Касумов, бригадир Р. Муслимов, формовщикаш МуслимовгIар Мангел Хавпан.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ЭРГАЙОАХАШ ТОАЮ

Къахьегама дисциплина чIоагIъяр къаьстта боккха лоархIам болаш да тха газ чакхйоаха завод санна йолча предприятешна. Къахьегама дисциплина лакхача боарам тIа йолча предприятешка социалистически яхь а дика вIаштIехьаьнкха хул, цох хьахинар а гуш хул.

Цудухьа оаха, комбинированни установкан холодильни блокен коллективо, тхоашта могар ду социалистически яхь лелаелга эргадоахаш тоадара. 1976-ча шера дена тха заводе яхь лелаю «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа. Яхьа цу тайпана юкъе дукха тайп-тайпара хьокхамаш доагIар. Масала, яйгача углеводородий шерра фракци яьхара план кхоачашъелга, технологически дисциплина яйса хулийтилга, кхерамзлек техника боькъаш ца телхаелга, иштта кхыдола хьокхамаш а. ХIьта хIара цу хьокхамах оценка а оттайора. Яхьа хIара бетта деханома итогаш йора. Хьалха тернал ца деш хиннача хIамашта болх иштта вIаштIехьбаьккхачул тIехьагIа теркам тIаухийтар. Бакъда, юхьанца дена сел шаьра а дацар гIулакхаш, халонаш а нийсъялар из болх вIаштIехьбоаккхача.

Кхо-бiъ бутт баьнначул тIехьагIа гIулакхаш тоададеладар. Хьалха план кхоачашъяра итогаш е етта хиннадале, хIана из гIулакх де дукха халагIа де. ХIана аьлча, хIана дукха дешаш дуац оценка оттаеча хана. Карарча хана тха установке дика нийчъаь социалистически яхьа ира я, цу тIа хIара начальнико дикала учет еча журнала тIара оценкаш дIаяIаяйтта. Цул совгIа котбаьнарий сийна моллеш крайец, цIе байракх урагIйоккхийт. ХIара бетта хьалхе яьнихараш материально хоастабу.

Лакхехьа мел дийцача гIо ду тха коллективаш социалистически яхьи керда формаш лаха, сменешта юкъера къахьегаме доаттабу къовсам чIоагIбе. Коллективе шийна карагIдуллача дикача гIулакхашца белгалъникка йолгIа вокхагIволча оператора П. Лысенко кулгалду «Г» смена. Карара шу доладелчахьа цу смена диказа хьалхара моттиг яьнихай. Цу гIулакхо хьахьокх уккази берригa болх а лакхача боарам тIа болга. Шоай декхараш дика кхетадеши кхоачашдеши ба цу сменера операторáш Д. Тумгоева, Г. Мергусеева, машинист М. Таигиев. Цуьнца цхьана цар гIо ду шоай смена къахьегама дисциплина чIоагIъеча.

Установка ерригача сменаща толамца кхоачашъю планаш шоаш тIаийца социалистически декхараш. КУ-2 даьал хьалха кхоачашъяьй ах шера план. Шера декхареш 12000 тонн долаш цар газоли бензина даьнкхад ах шера 8000 тонн. Установка коллективе болх бе пахадаш къонабараш ух. Балха кена къона саг Iомаш моллагIа хьанийсвеннар оттавац укхаза, цуша ше херже балха гонзал езаклийта хоергдола, из лийсача наькъа тIа воаккхаргвола хьехамча оттаву. Уж санна болча хьехамчех ба операторáш И. Вулимов, П. Лысенко, С. Бомбатов, В. Галкин, вокхагIвола машинист А. Олигов. Цар шоай пиан хьинари кходац къонахарна кхетам луча. Къонабараш а хилац цхьатарра. Цхьабараш шоай оамал йолаш хул. Цудуаьа хьехамчий декхараш оттачарех дац. Бакъда, лакхехьа цIераш яьхараш царех дика лоархIабу.

Къахьегама дисциплина чIоагIъеча кIезига лоархIам болаш бац политинформатораши пропагандисташи. Цар шоай хIара беседаца дIанхайнаду дисциплина телхаиро предприятено мел яе ду. Цар даькъо лоац установка пенгазете кийчдеча, производстве хьолхалаттарашца цхьана дисциплина телхаярех а дуьи.

Тхо, ВГПЗ газ чакхйоахараш, тхоашта хьалхашка латтача декхарий лоархIам кхета а беш дог тийна да пятилетка диъллагIча шера оахош тIаийца социалистически декхараш кхоачашдергалдарах. Оаха дег тIара къоабола В. И. Ленина цIерагIча Грозненски механьтта чакхдоахача завода воккхагIволча оператора Социалистически Къахьегама Турпала Ведерникова КПСС ЦК «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча соцамах лаьца аьнна дешаш. Цо йоахар: «Нагахьа санна хIара къахьегамхочун гIулакхаш дика хуле, хIара коллективо дисциплинированно болх бой, шоашта тIадиллача гIулакха бехктокхам кхета а беш, тIакхха партен халкъен планаш вахаре кхоачашъеш хургья». Цу гIулакха тIабоаргзаба ба тха коллективе берриго политико-кхетама, организаторски болх.

Б. БАРКИНХОЕВ,
Вознесенски газ чакхйоахача завода № 2 йолча установка начальник.

IилмаI техникан горизонтеш

Доал ду автоматика

Доал дара автоматизированни системаш вай хIара денахарча вахара юкъе ухаш латт. Автоматизаци из технологически процессашта, предприятешта, города боахама объекташта, транспорта доал дара. АСУ чуйоагIа гIулакх дарен культуран сфере, автоматикен вычислительни техникен тIа-тIа интенсивнегIа юкъегIерт промышленноста бIарччача доакъошта деча доала. Из ца хилча мишта лоархIадергда информаце низ болча Iилмах, хIанзарча хакарча производства Iалаьмате дукхача проблемаех? Мишта Iалашдулург да тайп-тайпарча министерствайи ведомствайи чоалхаце системаш ритмично лелилга?

Кхьча организацешта нийсса доалдара доакъошта йола автоматизированни системаш уттаяра балхаш ду доакъошта йолча доал дара автоматизированни системаи Ерригсоккии Iилма - тохамен проектни институто в.

АПН корреспондента дехаргIа доакъошта йола АСУ уттаераша хIанзарча этапе къестаю проблемаш малагIаш я дуац института директора, технически Iилмай доктора, профессора Владимир Сакина:

— ХIанз укх сахьате дене повестка тIа латт доал дара автоматизированни системаи эффективность лакхъяре дош. Из да вай мехка гетара дукха — кхо эзари ах эзари совгIа — АСУ хьаяь хилар бахьан долаш. Практически халкъа боахама дерригача доакъой шо-шоай системаш я, аьнна, из пайда моакъа дале а царех дукхаенней эффективность лакха яц.

Доал дара доакъой автоматизированни системаш хьае специализаци еш йолча тха института дукхача шерашка Iоалья оахто хьокх. АСУ лу эффект эггара хьалха производства сфере леха езаш хилара. Къаьстта йоккха хул из планаста оптимизаци яра, материальни, къахьегама, финансови ресурсаш дIаехийтара декхараш къестадеча хана. Вешта аьлча, дерригa цунца дувзаденна мел дар тергал а деш, плана эггара дикагIа йола вариант хьахча хана. ХIанта иштта автоматизацецхьа вай йиш я планови заданеш лакхъе (предприяте дерхIатуннца нийсйича) кхоъ процент. Цу йоккха йоацача цифрах хьахулар дIагойтара, аргда из, дIадахача шин шера Миниприбора предприятеша елар 70 миллион сом совгIа мах бола планал совгIа продукци. Материально - технически Iалашон планий оптимизаце чотах тардеlар тха дакъа предприятей материально-технически запасаш массехк бIаь миллион сома кIезигье. ГIулакх мишта эттар аьлча, Iилма дарда тIа оттаьача нормашка хьежа, оаха оттадир хIара предприятен уж мел эшаргья. Оборотай средстваш оптимизаци яр бахьан долаш тIеххьарча хана мукъадоалар шер-шера 10—12 миллион сом. Итог еш, аьа йиш я. АСУ-Прибор яхача дакъа системах пайда эцаро еннa экономически эффект кIезига яхча дац — 20 миллион сом совгIа хул из шера.

Сенца белгалйоаллаш я доал дара хIанзарча хакара автоматизированни системаш, малагIаш я цар керда функцеш?

— ХIанз вай керда тIа боанкеш да АСУ хьеча. Иштта, масала, хьалха даькъа АСУ-Прибор чулоацар вIалла министерствай ерригсоюзни объединенеш аппарат. Предприятей АСУ йоашоаш бора болх. ХIанз оаха предприятей ерригa АСУ цхьан интегрированни системана тувзай, дерригa чулоацаш планировани а вай СССР Госпланагара министерствашка, хIаьта дIахо — объединенешкен предприятешкен. Оптимизаци дерригача бовраламашка еш латт, хIаьта цун чотах йолаш йолча майдаш тIарен низалаш тIерен хьалха луш хиннача совгIа эффект а хул. Интеграцен лакхетъара йолеха Iочуяке Iац, вешта аьлча «вертикальни» хинна, из «горизонтальни» а я, аппарата шийна чу. Министерства хIара подразделене, масала, планово - экономически в Iилма - технически управлени шин подсистема йолаш я. Цунна чуйоагIа хьалда йола процессаш, е профессиональни меттала аьлча, декхараш. ХIанз йолаш я цу тайпара 19 функциональни система. ХIанз нийсденна из?

ГIулакх миштад аьлча, министерства управленех хIаране планировани ю. Уттаю товарни продукци арахецара юкъаро план, финансови план, материально-технически Iалашон план, иштта кхьераш. ХIаьта сводни план оттееш, гучаоал уж сбалансированни ца хилар, хIаьта из кхоачамбоацар дIадаккха вIалла атта а хилац.

Тхо доладелар даькъа комплексни плана цаI йола модель оттае. Цу модела гIоньца расчеташ из тIехьагIа ЭВМ тIа линейни программировани, математически статистически, кхьйолча методашца балансирования еча финансови, материальни, къахьегама ресурсашта а. Из бахьан долаш хьахул даькъа балха сбалансированни план, цу тIа а оптимальни план. Из я ерригача подразделенешта йола чура интеграци, оалача тайпара, «горизонтальни» интеграци. Планировани функци цхьан моделага яьнихай.

Цунна тIехьара функци предприяте балха шинга кхоачача хьокхама хIара подразделене еш йола комплексни анализ я. ХIаране заводий шин список хул — цхьаяраш хьалха латт, цхьяраш тIехьаоc. ХIьта уж деннеш вIашагIтехача, геттара хала хул балха мах бара йола юкъара критерий лаха. Оаха могаер и комплексни, дукха фактораш йола заводашта юкъера анализ. Цул тIехьагIа статистически отчетностахи учеташ деннехи формировани ю предприятей объединенейи берригача балхах йолча данней банк. Цун кIийлен тIа план оттае в комплексни анализ е а йиш я. План оттаь яьлча, йолайодийт оперативни доал дара блок.

Из бахьан долаш ритмичнегIа а дисциплина дикагIа йолаш а болх бе ийнай Миниприбора ерригa заводашта. Тарлуш да доал дара кердача интегрированни система кертера маIан цунах латташ хила.

— Сенах латт АСУ-Прибор даькъа система кертера маIан, мишта́й цун дегIъяра перспективаш?

— АСУ-Прибор йиъ блока тIа латт: планировани, анализа, учета, оперативно доал дара: данней цаI йолча банка тIен технически средстваи цаI йолча комплекса тIен. Цунна цхьан тха вычислительни центрера технически средстваш эггара хIанзарча хакарча кхоачагIча йоалерча электронно-вычислительни машинех латт.

Юрий КРОХИН.
(АПН)

ОБЩЕСТВЕННИ ПОТРЕБЛЕНЕ ФОНДАШ АЛСАМЪЮВЛ

КПСС XXV съезда решенеша хьеxна вай мехка дерригIа чакхйоах советски халкъа хьал-торо лакхъяра тIаерзаь шерра социальни программа. Цо чулоцу къахьегамен бытен, алапеш, пенсеш, кхьйола выплаташи льготаши общественни потреблене фонда чотах лакхъяра, чуйе цIеноша хьалдара, бахача наха эца ловш йолча хIамашца дукхагIа кхоачам бара даькъера дукха мероприятеш, из тIаерзаь я социалистически вахара хьисап дIахо дегIаккхуйлара.

Карарча, иттлагIча пятилетка белгалдергIа йола оагIув я халкъа вахара боарам лакхбергa дохийта ахча дикка алсамдоалаш хилар. Потреблене фонд 76 миллиард сом, вешта аьлча, ялагIча пятилетке из алсамъяларад 12 миллиард сом хIана хиннаяц аьнна. йоккхагIа хиннай 100 миллиард сом хьоагадаьд чуIен коммунальни гIирсаш хьалдара, унахцIено лораяра, просвещенен культуран материальни база дегIайоалаяра — 30 миллиард сом. БIарчча хьийцача бахача наха эцараш юкъарчал доаццаш кхоачашдарга хьожаеча ресурсий дерригa даькъа дукха совгIа-эпашагIа довцаш ерригача къаман доходах 80 процент, хIаьта халкъо лелаю хIамаш а дукхагIа хоаярца юкъдена йола капитальни вложенеш а тIехьа лаьрхIача — 85 процент да.

Доходаш дукхъюла кертера хьаст, хьалхагIа а санна, къахьегарга хьежжа луш бола мах дукхагIа хилар ба.

Къахьегамах луш бола мах дукхагIа хилийтарца цхьана КПСС XXV съезда чIоагIа уйла тIаяхийтай советски наха эшача материальни духовни хIамашца кхоачамбергболча цхьаьнта лоархIамеча къаста — общественни потреблене фондаш шеръяра а. Коммунистически парте социальни политико ма лерххIара, къахьегамах тела ча мехьа фондел дукхагIа шеръю уж фондаш. Цар хIанзле а 1,5-эза хIана яхац аьнна, алсамйоах юкъарчал доаццаш къахьегамах телача мехьа хьисапе тIайнагIа доходаш.

1978 шера бахача наха общественни фондашкара яйнь выплаташи льготаши 105,5 миллиард сом хилар, вешта аьлча, 5,7 миллиард сом дукхагIа. ИттлагIа пятилетка чакхйоалаш советски дезалий доходашкара общественни потреблене фондий даькъа кхы а доккхагIа хургда. 1980 шера общественни фондашкара бахача наха тела ахчан выплаташ, материальни рузкъани мах боаццаш гIулакхаш дарен боарам виъ сагах латтача юкъерча дезала лаьрхIача 1700 сомал тIехбаргба. ХIаьта из хIана юкъера мах луча болхлочун е гIулакхерча сага шера алапена нийсса хул.

Хаддаьза лакхлу Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой материальни хьал-торо а. Масала, республикерча болхлойи гIулакхерча яьхен бетта юкъера алапеш кхаь шера 14 процент дукхагIа хиннад, колхозхой къахьегамах тела мах — 12 процент, бахача наха тIайоагIа ахчан доходаш — 17 процент. Иштта дукхагIа хиннай общественни потреблене фондашкара тела выплаташ а. Цу фондий чотах дайнийга пенсеш йолу 110 эзар совгIа саго, хIаьта дерригa а лаьрхIача пособешка дода ахча хIара шера 6 миллион сом совгIа да. Республике пятилетка хьайолаелча дена дукха а дукхагIа хиннад дешарга, унахцIено лораярга, культурага дIаухийтар. 23 эзар хIана бац аьнна, болча дезалашна дIакхьчай керда дика кийчъяь квартираш. ДIахо дегIаенай торговли, общественни кхача, быта служба, коммунальни боалам, халкъа хьал-торо товярца юкъарчал доаццаш дувзаденна дола кхы тайпа доакъош.

Парте чIоагIа лоархIам бу кхуьн доагIачаноахала кхетам балара иша хьалаш тоадара. ХIанзле а общественни потреблене фондий чотах, пачхахьалкхено шийна дIагIалоац деша даха ха йолаача берий учреждене берийи дешаш леладаргa дIадоладечертера даькъа е вешта аьлча, пхе даьнъах диъ.

1978 шера детсадашкеи яслешки чулаьцадар дешарна дах ха йоаца 11 миллион совгIа бер. Пятилетка чакхйоалаш цу учрежденешкара моттигаш кхы а дукхагIа хургья.

Цу тайпара, КПСС XXV съездо тIаийца социально дегIаахарен халкъа вахара боарам лакхбарен программа толаме кхоачашъеш я вахара рузкъа кхоллаш йолча къахьегама сфере а, бахача нахъа доходаш вIашагIкхетача распределене даькъе а, уж дIайокийтача потреблене сфере а, вай обществa интеллектуальни, культурни, нравственни рузкъа дебача духовни вахара сфере а.

В. АХМАТУКАЕВ,
экономически Iилмай кандидат.

«Трансмаш» завода цехаша, участкаша вайна ца Iеш, доккхий социалистически декхараш тIаийцад хIара болх лоло. Уж толамца кхоачаши тIеххоачами дара «ТIехьабусараш боацаш ба болх» яхача ростовчаний инициативагIа шерра социалистически яхь йоаржалъяй заводерча берригача болх лоло. Царех дукхахачар хIаиылехьа кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча диъ шера план. Иштттабарех ба тракториж прицепаш вIашагIъехкаш бола слесараш-сборщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Титова Неля Андреевна, Зармаев Муса, Попова Ирина Алексеевна, Шуть Алексей, кхыбараш. Юкъара лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 150 процент кхоачашъю царех хIаране. Шоаш кийчъеча продукцена юкъе цхьаьнкха тайпа брак нийсъяллийтац цар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш-сборщикаш Н. Титова, М. Зармаев, И. Попова, А. Шуть, сборочни цеха начальник Ш. Оздоев хьалхашка латтача декхарех дагабоалаш ба.

С. ХАКИЕВА сурт.

ПОЛИТИЧЕСКИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕШАРА ИТОГЕХ

Чакхдаьнна политически экономически образоване системера 1978—1979 дешара шу.

Парте XXV съезда, КПСС ЦК Пленумий решенеш лар де а луваш, партийни дешара, цадрай экономически образоване системаш дIахо эргаьяха тоаяра тIадерзадаь балхаш даьд республика партийни комитеташа дIалахача дешара шера.

Цу балха кIийле латтар ленински теоретически тIехьаленна шерра пропаганда ярах, марксистско-ленински теории вай парте политикен кIоаргга Iомаярах, коммунистически мировоззренена формировани ярах, теорен практикан бувзамах, хIара денна беча практически балха из юкъехувла харах.

Йоккха событи хилар дIадахача дешара шера арабаьннача «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча соцамах.

Цу соцам тIа КПСС ЦК-ас белгалдоах, идеологически, политико-кхетамен балха дог хьалхе а хIанз а советски нахъа Iилма мировоззрени хьахилийтарах, уж доезув доаццаш парте гIулакхаштен коммунистически идейнтен мутIахьа болаш, социалистически Дай-мохк дукха безаш, пролетарски интернационализм йоаллаш хургболаш царна кхетам баларех латташ хилар.

Чакхдаьннача дешара шера политически экономически образоване система ерригача формашка дешаш 188322 саг хиннав, царех экономически образоване системе 83703 саг. 1977 — 1978 дешара шерица нийсдича верригa а 2 эзар совгIа саг дукхагIхиннаьб республике ладувгIараш.

122 семинарски группе 3000 гаргга саг вар марксизма-ленинизма классикий произведенеш Iомаеш, царех 1400 гаргга саг 52 семинаре КПСС къаман политика лара йола къаиза дешах дола В. И. Ленина балхаш Iомадеш вар. 1500 совгIа саго 70 семинаре Iомайир В. И. Ленина «Советски Iаьдала аргIанара декхараш», «Миштта вIаштIехьйоаккхаргья яхь», «Сийлахьйоккха почин» яха произведенеш коммунизм хьалъяра практикера цар лоархIам.

Шерра Iомаяьй къахьегамхоита интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара проблемаш. Иштта, 129 семинаре 3000 совгIа ладувгIар вар материалистически мировоззренена формировани яри дынах юкедисараш дIадахара наькъа тIи яха проблема Iомаеш.

Iилман коммунизма проблемаех болх беш яр 4000 совгIа ладувгIар чуваагIаш хиннa 177 семинар. Цар Iомайир е проблемаш: «ХIанзарча идеологически къовсама актуальни проблемаш», «ДегIаена социализми къамаши», «Вахара социалистически образ», «Пролетарски интернационализмах бола марксистско-ленински хьехами хIанзара хан», «Коммунизм хьалъяра личность дегIаахара», «Нравственни кхетам балара актуальни проблемаш».

79 семинаре 2000 гаргга саго Iомайир Парте XXV съезда решенешка хьежжа йолу «КПСС теорен политикан актуальни проблемаш» яха курс.

«СССР Конституци теорен политикан проблемаш» яха курс Iомайир 10000 совгIа саг тулоецаш хиннача 458 семинаре.

«КПСС идеологически балха актуальни дешаш» яха тема Iомайир 175 семинаре 4000 совгIа ладувгIархочо. ХIаьта дIахо Iомае лаьрхIад «КПСС экономически политика», «КПСС аграрни теорин политикер», иштта кхы доал дешаш.

Партийни дешара юкъьанцарча звене Iомаяьй «ДегIаевача социализма Конституци», «КПСС политика актуальни дешаш» яха курсаш.

Юкъерча звене Iомайир «ДегIаевача социализма Конституци», «КПСС политика — чакхйоаккхаш латта марксизм-ленинизм», кхы йола проблемаш.

Боккха теркам тIабохийтар экономически образоване системе тезаш Iомайра: «Экономически зналей кIийленаш», «Социализм къахьегамн», «Кулгалхочун къахьегам», «Социалистически обществе шиеевера къахьегам», кхыйраш.

Экономически школашка коммунистически къахьегама школашкен дешаро дика гIо ду предприяте балха технико-экономически хьоккамаш тоадара, хьахулийт ладувгIарий къахьегамцара коммунистически дог-уйла, юкъьеоа уш рационализаторски балха, лакхду къахьегамен общественни хьинар. Индивидуальни а бригадашкарча а яхьа юкъе ва ладувгIарех 83091 саг. Царех къахьегамца коммунистически гIулакх лeладара тIехьарча боляме дакъа лоацам индивидуальни декхараш тIаийца 62600, царна юкъе коммунистически къахьегама ударникаш — 42834.

Экономически школашкен коммунистически къахьегама школашкен къаьстта теркам тIабохийт дешара эффективность, цун практикацара а коллектива декхарашцара а бувзам лакхбара. Шерра дегIабенабар экономически образоване системе «Пропагандиста—пятилеткаша» яха болам. 2590 пропагандист вар цу болама юкъе дакъа лоацаш. Пропагандистий нов къастаца оттайир 976 — встречни план, 7033 — социалистически декхар, 11040 — лицевой счет, практически иденцир кхоачашъеши рефераташ кийчъеши ладувгIараша еннай 18051 предложени, царех юкъейяхьай 4269. Цар экономически эффект 4617542 сом хилар.

Республике болх беш хиннав 6141 пропагандист. 5 эзар совгIа вар царех лакхера чакхъаланза лакхера образовани йолаш 4351 саг — халкъа боахама специалист. Пропагандисташца балхаш деш пайда ийбора тайп-тайпарча активни формаех: семинараш, конференцеш, курсаш, кхыйраш.

Коммунистий, комсомольций чакхдаьннача парте боаццарий политически экономически дешара шера анализо хьахьокх, цу дакъе вай хIанз а дикка кхоачамбоацараш хилар.

Цу балха дикал бокъонца КПСС ЦК соцамо дIадехарашка хьежжа яц. Дукхача юкъьанцарча партийни организацеша хьалха в санна формализм лелаю партийни, экономически образовани вIаштIехьйоаккхача, из бахьан долаш кIезига моттигаш яц занятеш тIагIоллара, лохача идейно теоретически боараме чакхйоахаш занятеш, юкъагIйовхаш ладувгIархо хьа ца ухаш, дешара планаш кхоачаш ца еш, программни материал ладувгIараша эсала кхетаеш.

Ерригаш а яцар партийни комитеташ кулгалдеча кахрай лелар вIаштIехьдаккхара боагIаш бола теркам гIаухийташ, марксистско-ленински теория миштта Iомаю хьажара бола тIахьожам лоаттабацар, эсала лакх бора парте политика толамца чакхъяккхарах, боахами культурен хьалъяра планаш кхоачашъярах бола хIара ладувгIачун бехктовхам.

Кулгалду балхой декха нийна ба политически идеологически балха юкъе юкъарчал доаццаш дакъа лаца, шоаш гIанйсеча экономически административни решеней кхетам балара дакъе ца лоархIам теркалбе.

Пропагандистски кадраша беча балха практикана анализо хьахьокх, цхьаццайолча КПСС райкомашкен горкомашкен пропагандисташ кортаж гIалаташ деш хилар. Чакхйоахаш йола семинараш цкъаьа хила езза бееса хилац, пропагандистски кадраш цар идейно теоретически кийчо пропагандистски болх бе хар е ца хар теркал а ца деш херкаш моттигаш хул. КПСС дукхача райкомашка лелуш да наькха организатор в кхетамча а хила везача пропагандиста де боагIача таппара лоархIам беш ца хилар, цкъаза вIалла производствана хьалхашка латтача декхарашца бувзам а боаццаш хул царна бу болх.

ХIанз кердача дешара шера кийчо е доладелача хана, къахьегамхоша марксистско-ленински образовани ялара чакхдаьннача дешара шера баьча балха итогаш еш кертера теркам тIабадхийта беза къастанза йолча проблемашта. Политически дешар вIаштIехьдоаккхийтара дIахо эргадаьккха тоадеш хIанза дардоаццаш хIаьна да партийни-боахама активагара, пропагандисташкара, берригача коммунисташкара хьа декхараш лакхдар, занятеш теоретически лостаж болаш хилийтар, марксистско-ленински теори преемственнои лepparIен Iомаяра партийни комитеташа еш йола вIашни чIоагIъяр, политически дешара кабинетий лоархIам лакхбар.

ХIанз кердача дешара шера кийчо еш я республика партийни организацеш.

Де дезар да политически дешарен къахьегамхой экономически образованен доладаш долча кхоачамбоацараш-та кIоаргга анализ яр, дешара эффективность лакхъелга Iалашдергдола в белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадаха гIо дергдола а хоадам болхаш йола мероприятеш кийчъяр.

Политически экономически образоване система кердача дешара шера еча кийчоях максимально пайда эца беза хьехарей кхетам баларен чулоацам, формаш, методаш, революционни теори кIоаргга кхетайтара, чIоагIа идейни санкетам хьабара, къахьегамцарен социалистически доалахьенцарен коммунистически уйла хьахилийтара, коммунистически морали нравственности чIоагIъяра гIо делга вIаштIехьдаккхара.

Политически экономически образоване системе Iалашде деза К. Маркса, Ф. Энгельса, В. И. Ленина произведенеш, XXIII, XXIV, XXV партийни съездий документаш, нов. Л. И. Брежнева, парте кхьболча кулгалхой балхаш кIоаргга Iомаделга.

ВIаштIехьдакьа деза керда экономически курсаш Iомаелга а пятилетка чакхйоалаш республика къахьегама коллективай берригача болхлоши гIулакхошен экономически образоване хьалхара цика Iомаяь йоаккхилта а.

Шерра пайда эца беза занятеш чекхъяхара активни формаех методех, къаьстта теркам тIабахийта беза ладувгIараш экономически анализа, боахама расчета навыкех кхебара, кертерча фондех, материальни, къахьегама, финансови ресурсаех кхетамна пайда эцара дешаш довзийтара.

Методически советаш декхарийла я знанеш караерзар хIара болхлочун сих лета хIама кургдолеш ладувгIараша дешар шоаш Iомадара способеш кийчъяра тIадерзадаь балхаш де.

Политически экономически дешара керда 1979—1980 дешара шу В. И. Ленин ваь 110 шу дуза а КПСС XXVI съезд хула а шу хилар теркал а деш, къаьстта теркам тIабахийта беза В. И. Ленина вахари деятельности, парте дерригa революционно - хумцамаш цара белхаш, дунен халкъашта юкъерча коммунистически, болхлой, къамаш-мукъадахара болама хинна а доацаш дезаме лоархIаже дола ленинизма кIийлен тIара дешаш, коммунизм хьалъяра актуальни проблемаш кIоаргга йовзара.

Л. КОДЗОЕВА,
КПСС Нохч - ГIалгIай обкома политически дешара Цlен заведующе заместитель, экономически Iилмай кандидат.

СОВГӀАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙН АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1974 шера 18 январерчу СССР Лакхахьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхачу шерашка цӀена къахьегарахи къахьегаме карагӀдаьлларий хам беши СССР Лакхехьарча Совета Президиума цӀерагӀа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла:

ЗАВОДСКОЙ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА

№ 1 йолча технически училище гӀолла:

Алексеева Вера Олеговнана — пенсионеркана.
Яковлева Мария Михайловнана мастера.
Титова Анна Васильевнана — мастера.
Гордиенко Мария Федоровнана — пенсионеркана.
Сомова Мария Федоровнана — пенсионеркана.
Ануфриева Татьяна Григорьевнана — преподавателя.

№ 10 йолча технически училище гӀолла:

Люфт Альберт Адольфовича — мастера.

Грозненски нехкдаьтта техникуме гӀолла:

Мирный Алексей Тимофеевича — пенсионера.

«НОГНОС» МСЧ 4-гӀча горбольнице гӀолла:

Балабанова Мария Ивановнана — медсестрана.
Бесчастнова Мария Павловнана — лора.
Берендюкова Мария Ивановнана — лора-биохимика.
Грибанова Мария Ивановнана — санитаркана.
Гаврилина Татьяна Егоровнана — санитаркана.
Кдигарева Елена Николаевнана — фельдшера.
Землякова Александра Григорьевнана — санитаркана.
Королева Мария Дмитриевнана — медсестрана.
Куж Таисия Владимировнана — медсестрана.
Кириленко Лидия Николаевнана — медсестрана.
Комарова Нина Григорьевнана — медсестрана.
Коробкина Вера Кузьминичнана — цергий лора.
Калашникова Валентина Петровнана — медсестрана.
Карпова Анжин Васильевнана — медсестрана.
Любимова Евдокия Ивановнана — медсестрана.
Мартынова Евдокия Семеновнана — медсестрана.
Маслова Анна Гавриловнана — медсестрана.
Попова Анна Степановнана — лора.
Рыбакова Мария Андреевнана — [illegible] акушеркана.
Рутберт Анна Филипповнана — лора.
Ровенская Катерина Матвеевнана — медсестрана.
Свиридова Мария Яковлевнана — акушеркана.
Суворова Мария Ивановнана — санитаркана.
Суворкина Александра Андреевнана — медсестрана.
Толоконникова Ксения Васильевнана — медсестрана.
Фадеева Тамара Ивановнана — терапевтически отделене заведующена.
Чувеева Татьяна Георгиевнана — медсестрана.
Фатеева Ольга Ефимовнана — санитаркана.
Яковлева Антонина Ивановнана — лора.

Заводской районерча № 7 йолча городской больнице гӀолла:

Вакин Самуил Акимовича — лора.

Бельцова Евдокия Карповнана — медсестрана.
Зайцева Евгения Сергеевнана — цергий лора.
Иванов Иван Васильевича — санитара.
Каратеева Надежда Григорьевнана — медсестрана.
Карелина Евдокия Ивановнана — физио-терапевтически отделене заведующена.
Кальченко Елизавета Ивановнана — лора.
Кравченко Евгения Денисовнана — медсестрана.
Коновалова Лидия Захаровнана — йоккхагӀйолчa медсестрана.
Кузнецова Прасковья Григорьевнана — лора-педиатра.
Пирогова Вера Федоровнана — медсестрана.
Скрипка Иван Сергеевича — кертгерча лора заместителя.

«Грознефть» яхача Ленина орден лелаеча производственни объединене военизированни охрана вӀаштагӀтехача отряде гӀолла:

Масленникова Екатерина Семеновнана — пенсионеркана.
Сергеева Людмила Павловнана — пенсионеркана.
Федорова Раиса Васильевнана — стрелока.

КПСС Грозненски горкоме гӀолла:

Усова Лидия Александровнана — пенсионеркана.
Телегина Екатерина Михайловнана — пенсионеркана.
Вост Галина Сергеевнана — инструктора.
Шепелева Людмила Павловнана — учетчика.

№ 31 йолча юкъерча школе гӀолла:

Евсеева Анна Николаевнана — преподавателя.
Давыденко Варвара Сергеевнана — преподавателя.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА:

Грозненски макаронийн фабрике гӀолла:

Булганова Татьяна Артемовнана — фасовщицана.
Глущенко Надежда Петровнана — котельне машиниста.
Журба Николай Антоновича — слесара.
Солянский Ефим Харитоновича — плотника.

БаьцогӀаш лоряре Нохч-ГӀалгӀайн республикански станце гӀолла:

Попов Иван Гавриловича — пенсионера.

«Грознефть» яхача объединене тематически экспедице гӀолла:

Зубкова Ида Григорьевнана — йоккхагӀйолча техника.
Тукаева Елена Николаевнана — картографа.

Грозненски махкара комбинате гӀолла

Арбузникова Федосия Ивановнана — кочегара.
Валикеев Роман Ивановича — слесара.

Герасимов Виктор Захаровича — кочегара.
Дубовской Петр Прокофьевича — пенсионера.
Заплавная Евгения Ивановнана — пенсионеркана.
Иршин Александр Соломоновича — слесара.
Кулютина Ольга Тимофеевнана — уборщицана.
Мироненко Зинаида Ивановнана — пенсионеркана.
Моисеев Иван Андреевича — кочегара.
Минакова Анна Алексеевнана — кочегара.
Султанова Мариам Яндархановнана — смазчицана.
Табжанова Екатерина Павловнана — рассыльнена.
Темина Мария Николаевнана — пенсионеркана.
Ужахов Мухарбек Исаковича — грузчика.
Уразова Надежда Константиновнана — технолога.

райисполкоме

Лабунина Мария Захаровнана — пенсионеркана.

Нохч-ГӀалгӀайн краеведческий музее гӀолла:

Погосов Григорий Саркисовича — пенсионера.

«Чечингсельстрой» треста ПМК-921 гӀолла:

Ахриев Поший Эльмарзийна — плотника.

Грозненски тхьагӀара-конькийн комбинате гӀолла:

Мартыненко Григорий Ивановича — шофера.
Швец Иван Федосеевича — шофера.

Нохч-ГӀалгӀайн транспортни управлене проектно-технологически бюро гӀолла:

Андрианов Виктор Васильевича — конструкторски отдела заведующе заместителя.

РСФСР просвещене министерства къаьнаш школай Ӏилма-толлама института Нохч-ГӀалгӀайн филиале гӀолла:

Чантиева Марияна — йоккхагӀйолча Ӏилман болхлочо.

«Грознефть» яхача объединене УПТО-й КО-н гӀолла:

Бабаева Гелястан Мамедовнана — химически, резинотехнически а гӀизна а йолча материалий отдела начальника.

Нохч-ГӀалгӀайн гӀишлон управлене домостроительни комбинате гӀолла:

Введенская Валентина Ивановнана — производственно-технически отдела начальника.

НГӀАССР республикански больнице гӀолла:

Борисова Раиса Алексеевнана — медицински сестрана.
Вельшева Анна Ивановнана — санитаркана.
Вороновская Евгения Ильиничнана — медицински сестрана.
Волосатая Анна Никифоровнана — рентгенлаборанта.

Коротина Анастасия Герасимовнана — контролера.
Курбанова Ӏайшат Даудовнана — контролера.
Корнина Екатерина Ильиничнана — медицински сестрана.
Курочкина Анна Васильевнана — сестра-хозяйкана.
Коренева Валентина Зорьевнана — санитаркана.
Нестеренко Валентина Николаевнана — медицински сестрана.
Смирнова Эмилия Яковлевнана — медицински сестрана.
Худякова Надежда Александровнана — медицински сестрана.
Цимбалюк Надежда Мироновнана — лора-акушера.
Шечкина Валентина Григорьевнана — рентгенлаборанта.

№ 7 йолча берий музыкальни школе гӀолла

Чумачкова Аза Сергеевнана — пенсионеркана.

«Красный молот» яхача Грозненски машинашъечу заводе гӀолла:

Бабенко Надежда Федоровнана — светокопировщицана.
Горшкова Валентина Михайловнана — лаборанта.
Ершин Михаил Ивановича — кузнеца.
Ермоленко Надежда Федоровнана — термиста.
Емельянова Вера Петровнана — мастера.
Животков Кузьма Ивановича — транспортировщика.
Журавлев Григорий Семеновича — кузнеца.
Красникова Вера Прокофьевнана — каменщика.
Кузнецов Иван Михайловича — транспортировщика.
Капин Алексей Гавриловича — слесаря-сборщика.
Кобышева Домна Анкиевнана — уборщицана.
Коровкинский Николай Кондратьевича — наладчика.
Кириенко Евдокия Ивановнана — слесара-инструментальщика.
Логовская Матрена Дмитриевнана — крамовщицана.
Боровская Татьяна Михайловнана — уборщицана.
Лежебокова Клавдия Никитичнана — токара.
Левчук Алексей Прохоровича — стропальщика.
Медяникова Вера Ивановнана — яй лелабеча машиниста.
Образцова Раиса Григорьевнана — термиста.
Островский Валентин Владимировича — газосварщика.
Полоникин Виктор Ивановича — крала машиниста.
Пирогова Варвара Михайловнана — сушильщицана.
Рычков Григорий Леонтьевича — слесара-сборщика.
Серейко Тамара Михайловнана — инженер-экономиста.
Сергеев Павел Андреевича — мастера.
Силантьева Варвара Михайловнана — транспортировщика.
Тузов Сергей Егоровича — токара.
Фишман Яков-Гери Исаковича — выбивщика.
Фатьянова Варвара Ильинична — инженер-технолога.
Хефазов Рауза Закировнана — сварщика.
Чередниченко Аксинья Дмитриевнана — транспортировщика.
Хачкина Зинаида Лаврентьевнана — сверловщицана.

НГӀАССР Лакххехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

НГӀАССР Лакххехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу. 27 июнь.

ИттлагӀча питилетка мулаш

Реконструкце совленаш

ТӀеххьарча хана хьалхарчул гаьнна шерагӀа ю вай мехка болх беш йолча предприятешта реконструкци. 1979 шера промышленносте еш йолча капитальни вложеней беррига боарамах диъ лагӀа дакъа хӀана дац аьнна дар цу гӀуллакхага дӀадохийт. Цу тенденце хьахьокх хенна дола хувцамаш а доацаш, экономикана интенсификаци яра тӀаерзаь вӀаьххеча хашта лаьрхӀа йола курс.

ЮХАХУЛАР СОВДАККХА

Капитальни вложеней боарамга диллача дунен тӀа хьалхара моттиг я СССР. Цхьаннахьа хьалъяц вайцига миссел промышленни предприятеш, транспортни магистралеш, наха чубаха цӀенош.

ТӀеххьарча капиталца къаман доходал цхьан ахазаси сихагӀа дегӀаухар вайцига капитальни вложенеш. 70-гӀа шераш декъалуш инвестицей тоатол сихагӀа деладе ца эшаш дола гӀулакх эттар, цул совгӀа, актуальни а хиннa дӀаэттар царех кхетаметӀа пайда эцарах дола дош. Цудухьа советски экономика нагоре эггара хьалха карарча питилетка планагӀа лаьрхӀа да къамаш доходи капитальни вложенеши цхьатаррача темпашца дегӀайоалае.

Цу дерригие торо хулийт хӀаналехьа хьаьча производственни потенциало юхалур леррагӀа лакхде. Ӏалальмате йоккхийча параметрашка кхаьча халкьа боахам объективно кхы а дикагӀа пайда эца безаш ба шей чурча резерваех, шерагӀа меттол уж кӀоаргагӀа а дегӀакхувлара.

Цу тайпарча дегӀаахара дӀоагӀа — реконструкци. Духхьал но йиш хулийт максимально лоацагӀча ханашка йолаш йолча фондашта активизаци е, дӀадодар геттара кӀезига а долаш Ӏилма-технически прогресса карагӀдаьнна кердагӀдараш юкъедакъа.

Реконструкце лостамо гола тохаро хьагойт советски экономике бокъонца латташ дола гӀуллакхаш. Хьаьлъаь сов завод, масала, тӀом хьалихьарча шерашка е кхьметтел 20 шу хьалха хиннача тайпара лоархӀаме яц тахан. Кхача йиш йолча кхоачаш латт мехна наха бе болх Ӏалашбара боарам а. Дунен тӀа эггара лакхагӀа ба из — халкъа боахама чуэзаб къахьега могаргдалаш болча бахача нахах 92 процент. Цудухьа хьалхарча плане ньнний интенсивни факторaш оалаш яраш: предприятешта технически реконструкци яр, керда поточни линеш юкъехкахьар, керттерчарна меттел гӀонка йолча процессашта а механизаци яр.

Цу дакъера масал ларгӀа йиш йолаш я Уралера Челябински трубопрокатни завод. Цунна реконструкци ярга дӀадахийтар 25 миллион сом, цул тӀехьагӀа 900 эзар тонн тӀаххийтар арахеца турбаш. Иштта я йоккхача завода производительность, хӀаьта из керда хьалъяь кхерe цунга 150—200 миллион сом гӀоргдар.

ТӀеххьарча шерашка еча реконструкце къаьстта йола белгало латт хӀанз керттерадар низалаш совдахар а ца лерхӀаш, болх беш бола нах сов ца боакаш а кхьметтел уж кӀезигбеш а производство алсамъякха йиш хургйолча тайпара ма моста духагӀча операцешта процессашта автоматизаци механизаци ярах.

ОПТИМУМ ЛАХАР

Реконструкце совленана, хоаш долчча тайпара, вӀалла ца эпача дакихац керда гӀишлош хьалъелла. Расчеташа хьахьокх, эггара дикагӀча экономически результатага интеграции материально-производственни база дӀахо шерьелгеш оптимально цхьан тардаро кхоачадеш хилар. Цудухьа экономически стратеги цу шииха а факторах пайда эцара кӀийлен тӀа латт вай, хӀалзлехьа Ӏоадаьча рузкъана активизаци яра акцент а еш.

ТӀеххьарча ихе шера болх бе йолаьлийтаб вай мехка 1344 йоккха промышленни предприятеш, царех 230 1978 шера. Кхаьта я укх шера программа а. Къаьстта белгалдаккха деза сихача нейтронех йола реакторaш оттаергйолча Уралерча Белоярски атомни станце хӀаране 200 эзар киловатт-сахьат лургдола кхоъ агрегат йолайолийташ хилар. Ток лургья дарегӀча кӀорий база тӀа Казахстане хьалъеча Экибастузски массехк ГРЭС-х хьалхарчо. Сургут — Полоцк яхача нердача нна болча мехкдаьтта проводой Уренгой — Челябинск оалача газопроводой хӀанз болх беш йолча магистралешца цхьан тоадергда мехка европейски дакъа доагорца Ӏалашделга. Хьаьлъяь йоалаш латт Волгодонске «Атоммаш» завода хьалхара аргӀа. Балхаш де йолатургья халкъа эша товараш арахецача доакъой итташ объекташ а.

ЛоархӀаме да, дукхагӀча дакъе, керда предприятеш алхха болх беш йолча производственни комплексай низ совбаккха, бийдален ресурсайн кхом белга Ӏалашде. цу е вокх дакъа динала боарам лакхбе цар йиш хулийташ хилча мара хьалъеш ца хилар белгалдаккхар. Кхыча бесса аьлча, цар гӀо ду болх беш долча низалех пайда эцилга тоаде. Иштта, керда, эффективностӀа йола теплоэлектростанцеш болх бе йоланлар а, хӀаьта иштта болх беш ярашта модернизаци яр а бахьан долаш доагора расхода удельни дихал 1978 шера цхьа процент лохде иад. НагахЬа санна хӀанз вай шера 1200 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги хьайой, цу тайпара экономи кӀорбоалла керда моттиг хьаелларе найсса хӀама да.

Альгимантас **ЛЕБЕДИНСКАС**,
экономически Ӏилмай кандидат.

(АПН).

![Доазол дехьара]

Доазол дехьара

ИСТОРИЧЕСКИ СОБЫТИ

Бокъонца кхетадеш ва со сийдаь герз хьадар юхатохара, машаре цхьана дахари дунен халкъашта юкъера кхохнам лаьгӀбелгеш чӀоагӀдара сейла бокалача лоархӀаме долча ОСВ-2 Договора кулгаш яздара исторически фактина машара тӀехьара [illegible]жественность Ӏалальмате чӀоагӀа раьза хилар.

Дукхача шерашка лаьтта стратегически наступательни арсенала доазув оттадарах йола советско-американски переговораш йизза хьалъаьлцай дунен халкъашта юкъерча, цуна цхьана польски а, машара тӀехьарбарий боламо. Из цкъа кхайкадаь Ӏайвадец тхо машара тӀехьарча низий московски Дерригдунен фодуме а Варшаве чӀоагӀа машар хьаберий Дерригдунен ассамблей хиннача хана а.

Советски Союзо лерагӀа машара политика чакхьлари цу гӀулакха юкъе КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Леонид Ильич Брежнева хӀанзалца хьа цхьане а ца лаьцнача тайпара доакха дувацилга йоацаш чӀоагӀа хам бе безаш дакъа лацари, хӀаьта иштта США политически реализм котъялар бахьан долаш хӀана уж Ӏалальмате хала хиния, вӀаьххача хана лаьтта переговораш толама чакхъяьлцай. ОСВ-2 Договора торжественно кулгаш яздаьа.

Цунца дувзадена машар чӀоагӀбара тӀехьарча польски боламо США конгресс тӀахьех, тха правительства залелене тӀа а ца аьннача тайпара, — тӀехьо а ца доакаш цу Договора ратификаци яра.

Са безам ба СССР-ей США-ней юкъсоа гӀулакхаш тоалларах, низий равновесехи шиина а оагӀолна цхьатаррарча кхерамзлен гаранти дола тешал ца хиларах тарра. Вене даьча Договора исторически лоархӀам беррига американцаш кхетабергхиларах а цар цул бе боагӀача тайпара нах бергхиларах а се тешалга дӀаьла.

Аз дог доах, ОСВ-2 Договоро, ОСВ-3 переговорий аргӀанара физа дӀа а йолаеш, оагӀонца Центральни Европе герзашцара низам и герз а кӀезигдара деша а, хӀаьта иштта герз дӀадаккхара хьахьехьарча кхыче переговорашка а барта дакха новкъостал дарга.

Машар эггара мехкера рузкъа лерхӀаш долча польски халкъо чӀоагӀа раьза а долаш хьаллоац дерригача халкъашта маьоца дахара бокъо Ӏалашъяргахьа бакхка керда лоархӀаме гӀа, хӀаьта ОСВ-2 Договор, дерига герз дензан дӀадаккхарга а чӀоагӀача машарга а бода никъ хьа я беллаш, магогга сихагӀа чӀоагӀдар лови а да.

Юзеф ЦИРАНКЕВИЧ,
машар лорабара Дерригпольски комитета председатель, Дерригдунен Машара Совета вице-президент.

(АПН-Интерпресс).

Дешанза хилар дӀадаккхари халкъа дешара сеть шерьяри афгански правительства теркама юкъмоттиге латт. Беррагача мехка дункагӀа кулаш йоагӀа библиотекаш. БӀаьшеренашка общественни вахаре дакъа лацара юстара лоаттабаь кхалнах хӀанз дукха ух библиотекашка.

СУРТА ТӀА: Кабулерча цхьан библиотеке.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦХЬАН СТРОЕ А ЛАТТАШ

Дукха ха йоацаш Москве хилар СРВ премьер-министра заместитель Хюинь Тан Фат. АПН корреспондентаца къамаьл дӀеш йо дийцар Вьетнамо СЭВ членаш долча мехкашца цхьана леладеча гӀуллакхех.

Экономически ВӀаши гӀо дара Совета юкъе а яха, социализм хьалъеча новкъа исторически гӀа баьккхарчалхдаьннача шерӀ аьхни СРВ. Тха мехко лакха нах бу гӀулакх вӀаштӀехьдаккхара даькъерча СЭВ лоархӀамч. хӀаьта вошал долча мехкашца цхьана леладу гӀулакхаш кхы а дайкагӀа хилийта а гӀерт.

Империалистически агрессеца къовсам лоаттабаьча шерашка, тӀом дешачул тӀехьагӀа халкъа боахам меттаоттабеш, социализма материально-технически база хьалъеш дикка новкъостал даьд СЭВ членаш долча мехкаша Вьетнама.

Советски Союза гӀоаца Вьетнама хьалъяьй цун экономикана Ӏалальмате боккхача лоархӀаме йола 200 промышленни предприятии кхыйола объекташи. Цар арахец хӀана мехка хьалу дерригa гӀаьли, серни кислота, суперфосфат, 80 процент совгӀа йола металл теда станокаш, хьабоаккхача кӀора 70 процент, хьаеча электроэнерге 80 процент. Советски Союзо льготни хьалех кредиташ дениад СРВ. Цо гӀо ду Черни яхача водача ти тӀа 1.7 миллион киловатт-сахьат низал дола мехка эггара йоккхагӀа йола гидроэлектростанци, «Фалай» яха теплоэлектростанци, шера 2.4 миллион тонн кӀор тергбола «Хетам» оала шахта, Бим-Шон яхача городе цементни завод, Ханоен Хайфонен цӀеной ду комбинаташ хьалъе.

ДӀадахача шера гурахьа СРВ партийно-правительствени делегаци СССР хиннача хана кулгаш яздир Ханойски машинаькъа уллала реконструкци ечен Ханой-Хайфон яхача городашта юкъерча машинаькъа волеш шерьечен. Красни оалача хина «Тханглонг» яха тӀий тилла доаккхача цхьана гӀуллакхаш леладарах йолча соглашенена. Цхьана къа а хьегаш лоацача хана хьалъергья кӀор боаккха шахта, цементни завод, медикаменташ арахеца фабрика, термосаш ю завод. ЛаьрхӀа да Намдиньски текстильни комбинат а Зишангера йитгъача проката завод а шерье.

СЭВ членаш долча мехкаша дакъа лоац цӀаста доалла моттиг кийчъечен цунна эксплуатаци ечен, электростанцеш, заводаш, фабрикаш, профессионально-технически училищаш хьалъеча, бувзама средствий производство вӀаштӀехьйоаккхача, нах чубахаргболча кердача массивашта, школашта, больницашта, культура цӀеношта, берий бешашта проектировани ечен хьалдечен, специализировани пачхьалкхен боахамаш хьалдеча.

Вьетнама доалахьа долаш да йонагӀо Ӏалама рузкъашн Ӏалальмате дукха къахьегама ресурсаши, амма мехка материально-технически база дегӀаахара боарам хӀанзарча тайпара болча хана царех боагӀача бесса эффективно пайда эца вӀаштӀехьа далац. Вьетнама экономикана тӀа дитт тхьаь итт шера лаьттача тӀемо йита халонаш. Машаре къахьегара новкъарло ю иштта СРВ духьала китайски кулгалхоша лелаеча великодержавни шовинизма политико а. Цудухьа тха мохк экономически дегӀаахара дехкараш дикка човлхане эттад.

Социалистически содружества деча гӀонах когӀоргтолга а еш, тхоай промышленни потенциал сиххача темпашца дегӀайоалае лаьрхӀа да тхо. СЭВ членаш долча кхыча мехкий дегӀаахара боарамга кхачара, тхо дага да ма хулла сихагӀа ах кустарни производствагара йоккхача, социалистическичунга довла. Из де йиш хилара тешал ду, масала, МИР опыто. Лоацача исторически юкъа дегӀабена аграрно-индустриальни мохк хиннаб Монголех.

ХьатӀайоагӀача хана социалистически рынкана ялат, сом, баьцадараш, чиъарий, цхьайола технически культураш, оатхалешта йола хьу лоаттаю йоккха постанцин хила йиш я Вьетнама. ЛаьрхӀа да экспорта горнорудни нийгачен промышленноста продукци, Вьетнама традиционни кустарни изделеш лоаттаелга шерде. Дунен халкъашта юкъе къахьегам бекъача дакъа лаца торо я химически промышленноста: тхо дага да апатитови рудай йоккхача запасий базах когӀортолга а еш, фосфорни удобреней производство дегӀайоалае.

Вокхача, лоархӀаме да тха республикана СЭВ гома чу узлай, оатхалий, оборудовани кхыча компонентий производствана специализаци кооперировании елга чакхдаккхар. Хоаш долча тайпара, мехка къулбехьерча районашкара машинни парк керттерча даькъе импортни оборудованех ма латтай, цудухьа хӀанзза а эттай уж запасной оатхалашца Ӏалашъяра проблема.

СЭВ исполкома балха юкъе дакъа лоацаш, вайна дика гу де дезаш дола гӀуллакхаш мел дага доахкаш, конструктивно, хӀара мехка хьашташ мел тергалдеш дувц содружества тоамa гу массинека а пайдана дола цхьана гӀуллакхаш леладелга дегӀадоаладара дешаш. СЭВ цун беррига члений суверенни бокъонаш цхьатарра хилара кӀийлен тӀа латта организаци я. СЭВ балхо новкъостал ду социализма дунен система дӀахо дегӀаахаран чӀоагӀъяларан, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чӀоагӀъяра.

(АПН).

«ХЬАЛДЕ ВАЙ ГЕРЗ ДӀАДАККХАРА ЦӀА»

— Вене хиннa советско-американски пачхьалкхенашта керте латтараш вӀашагӀкхетаря ОСВ-2 договора кулгаш яздари, шеко йоацаш, номер цаӀ йолa дунен халкъашта юкъера событи я хӀанз. Тхо, французаш, чӀоагӀа зувш да сийлахьйоккхача шин державана юкъера контакташ, — кертагӀдаьккхар шун корреспондентаца къамаьл деш машара тӀехьарча французски болама секретара Роже Мейера. Машара тӀехьара хьинар дола къовсамхо. Парижа юххерча Орсерча университетски центра балххо волча цунна дика довз герз хьаделга сихдарах боалла кхерам кхетабеш болча Ӏилмахошта хетараш.

— Атомни бомба хьакхинай США, — йоах Р. Мейера. — Цхьабаькъдо дукха ца гош цунах герз дир Советски Союза а. ТӀема совлента яхача ма массаза гӀорт, доахар Пентагона лерхӀар. ХӀаьта исторе урокаш я ала йиш йола уж урокаш ший йолланехьа а, океана дехьарча тӀема ведомствии никъ дукхагӀа долча хӀамашта хувцалуш бац.

Американски политикаша баьккха ши гӀа символигии лерхӀ Мейера. ООН Генеральни Ассамблея герз дӀадаккхара хетаьча ЛаьрххӀача сесси болх сихбеннача хана Вашингтоне вӀашагӀтехар ден повестка тӀа лаьтта доаш герз хьаделга кхы а сихдар хинна НАТО сесси. ХӀаьта Вене ваха араваллехьа хьалхха распоряжени елар президента Картера «МХ» яха ракета хьае йолае аьнна.

ОСВ-2 торо хулийт Вашингтона цу айп доаллача наькъа тӀера яла, йиш хулийт герза запасаш дӀахо совйоахилга юхаоза. Шеко йоацаш, сона, дукхача кхычарна а санна лов оса ю расходаш таккаче а кӀезигъялар, хӀаьта кхоана дерриге ракетно-ядерни герз, самолеташ, танкаш, йоккхий топаш цӀенъяь дӀаяхар. Амма уйлаш реальни хила еза. Герз дӀадаккхара эдени лергагӀа хьалъе еза. Долче, пенаш хьалдогӀалс, лард йолла еза. Из хьалхарть хака гуш а хилац, лаьттах йоалл из, амма гӀирс хьалбе болабаьб ОСВ-2 атомни снарядаш кӀезигъярах бола барт бац, амма цу гӀулакха эшаш а хилакза дарддоапаш а дола хьал да. ОСВ договор ца хилча, — йоах Роже Мейера, — герзий запасаш дуъцилга йоацаш сихагӀа алсамъяргъяр. Советски американски кулгалхоша Вене яьча соглашене иштта кӀезигбу атомни бомбай керда дай хьахилара кхерам.

Франце я, — дӀахо дувц соца къамаьл дечо. — Американа герз совдаккхара хьега къа лаьгӀ ца дар могадеш болча деятелий группа. Политолог Раймон Арон, масала, США керда тӀема бюджет ювцаш хилча цӀекхха з Ӏергвац из совъякхха аьнна дехар ца деш. «Европа дӀа ма яхосса» аьнна ца кадаш. ХӀаьта «Фигаро» журналист П. Вайсман ОСВ-2 договор дарах бола хоам хилча массанена а хоаш шек ваьлар американцаш хьаькъалах телха бий-хьогӀ аьнна. Уж типични бола тӀом сихагӀа хилийта гӀертараш ба. Тханцига цкъаза «американски клан» а оал царех.

ХӀаьта ОСВ-3 оттадеча Франце дакъа лацар геттара нийса идея лерхӀ хӀаман уйла еш болча политикаша.

А. ИГНАТОВ,
АПН соб. корр.

Париж.

ХьалхагӀа бӀаргашка Ӏуьжаш йола газ а хийца, бе йоахкаш дубинкаш а йолаш шоаш оккупаци яьча Иорданиа Малхбузехьарча йистерча Наблус яхача городе Эйлон-Море яха израильски военизированни нах бахи керда моттиг хьаяра духьала машара демонстраци лэрашта етта чухьийлхар противогазаш йоахка израильски салтийи полицейскеши.

СУРТА ТӀА: Наблуса уламашкара израильски салтий.

АП-ТАСС телесурт.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА БЕРА ШУ

ОСМИЕВ Хьамзат.

КЪОАНОЧУН КЪАМАЬЛ (БЕРАШТА)

Массава а массане а
Шоана дикадараш дувцарг,
Могаш долаш, маьрша
долаш
Шо сацорта гlоза дахарг,
Нагахь санна дувцачунга
Шо ладувгlа ийчадале,
Аьнначунах, дийцачунах
Нийса маlан
довкхаргдале, —
Жи, зьахоаша,
гаргадуьла, —
Ладувгlалаш,
кхетаделаш,
Нанъадаргда шоана кхоана.

Ишта, бераштa хоза ловза а бьнний, шийн хабарца ладувгlа ужаш кийч а даь, дlадоладир Боте шийн къамаьл. Бераш дукха дезаш, бераштa тlера волаш из хилар бахьан долаш лоа санна гlай модик йолаш волча цу къоаночох «берий тхьамада» олар юртарча нахи. Дукха бераш дар цу дийнахьа а шоай «тхьамадана» гонахьа хьувзаш, кlаьнкаш а йоlигаш а. Дерригаш цо къамаьл дарга сатувсаш дар уж.

— Цхьа цхьан юрта, — аьлар Боте, — вахаш-техьаш кхо кlаьнк хиннав, цхьан ц... санна ваь кхо вошийг: Руслан, Беслан, Аслан.

Кlаьстан юххье, берий меттел, бовкхийчар а дlагlа ле дог ца доагlаш, арахьа маьлхе, фега, атагlа хи йисте, бешамашко хила бэзам болаш хоза денача цхьан дийнахьа, кlен-юкъе lодека уллаш кора а дань, шоай коврча беша цхьан йистте паста генарг ... деллад Руслана.

Лаьтта деньа да, хlанзе а хий ца техе генарг тlадаргдан, «lок а ца гохаш», цига улларгда, — аьнна, гоппара кхабилг йизза дихьа а дихьа, хий техад цунна шоллагlча кlаьнко — Бесланa.

Цхьа юкъ яьлча, генарго «lок а техаж», лаьттах хьалъиракъедал баьцнара lоглилг. Юххьанца оий доацаш хиина из дlогилт дукха ца товш хетолт я хийна, дарика доладеннад. Цунна гонахьа хьатlахьайнад васар, тайп-тайпара зизаш йоаца баьцаш.

— Паста хетолтанр доатlор дуаргда аххар дlа ца йоахе, — аьнна, уж йоархlаш дlаних эттая Аслан.

Берий чlоагlа lад а дуташ, бурилг хетай четлигах. Дентара доаго йоккхагlа хулаш, тlехьара а, кхьча а ньппо, марlа на хоршa йоикха lаккагlа паста хьахинйай цунах.

Ишта хьахинни а яьнна, паста каракхаьча яьлча, шойла къовса эттад бераш.

— Из арриго сона йоагlа, —
Яаш, къарлуш зиннав
Руслан, —
Аз генарг дlадийна мара
Хургьяцар из. Хаций
шоана!
— Ай, мичара! Ишта
дац из! —
Дуьхьалвеъннав цунна
Беслан, —
Ханкаь аз хий теха мара,
Генарг тlа а мича даргдар...
— Хlана фу ер оаш!
Хlана фу дувц оаш!
Шун шинне а яц из паста,
Сона хоа из хьанна
йоагlа, —
Шийдар дувца эттав
Аслан, —
Цунна доагlар из
дуниташ,
Аз йоархlош дlаьлча мара,
Даар доацаш, малар доацеш,
Гlайле яйна, маьлхардаха
Дусаргдар из паста хетолг
Из латийта, ца эшийта
Къаьлйигад аз дукха,
чlоагlа.
Цудуьъ паста сона йоагlа...
Ишта кхаьча улла паста
Хlаранена шийй —
ший хеташ
Къовсам эттаб царна юкъе,
Къовсам эттаб геттар
чlоагlа.
Хlанз аз шуга хетт из,
бераш,
Оазбезам Боецаш ела:
Цу къаь кlаьнчо къуеса
паста,
Царех малагlчунна йоагlа?
Вlашк дагадаьлар бераш.
Цхьан Бартагlа аьлар
тlаккха:
— Тхона хеташ цар из паста
Доагъош даькa сиьа
йоагlа,
Е кхаьнне а, чам а боаккхаш,
Цхьан lохайша из
йоагlа...
— Баркал шоана! Баркал,
бераш!
Нагахь шоана ишта моттe,
Со а раьза ва шун кхело, —
Оалаш гlеттар къаьна
Боти.

МАССАВА А ЦХЬАН УЙЛАНО КХОТАВЕШ ХИЛЧА

Атта беце а, сийдолаши бехктохамеи болх бе коммуниста Гайтукиев Ибрахlима Руслана шийна хержар. Цкъа шийн деса безам дlабеннача хьехархой балха мутlахьа волаш хьавоагlа из ялхайтта шу хьалха Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен педииститут цо чакхъяьккхача хава дена. Цу балха тlа дизза гучадьннад цун педагогически хьинар а партийни принципиальность а.

Институт чакхъяьккхачул тlехьагlа дукха ха яьккхар цо Сунженски района пинлашка, халкъа образоване районни отделе болх беш. Шийн декхар цига цо дизза кхоачашдарах къаьгта дуац цунна еннача «За доблестный труд» яхача медало, кхыдолча тайп-тайпарча совгlаташа.

Хlанз кхо шу тарга ха мара яц Р. Н. Гайтукиев Грозненча Заводской районерча № 2 йолча лаьрхlаш школа-интерната директорал-ла хьожавь. Кхетаде хала дац бе-бе лазараш доле бераш деша дагlача цу интернате къаьстта чlоагlа хьехархой болхапа чам бола наl мара тарлургбоацилга. Кердача директора боакка тоам хилар ше кулгаде хьожавьча коллективера педагогаш цу тайпара пах хиларах. Цхьан цхьа барт болаш цхьапа къахьега болабелар уж.

Кхо шу дукха ха сие а, тахан дика гуш да массава а шоай керттера декхар могаш доаца бераш хьалкхийно дьаьча дар шоаех база вах а лоархlаргболаш уж ла нисх, къахьегамах кхебелта лерхlача хьехархой коллективана карагlдаьнна белгалара хlамаш.

Республика лаьрхlа йолча интернаташта юкъе укхаза кхыпарел хьалхагlа вlаштlехьдаьккхар дешар хьехад га кабинетии система тlа доаккхилга. Тахан интернате мел эшачунца lалашъяь тайп-тайпара лах кабинет я. Цига и магнитофонаш, телевизораш, радиоприемникаш, киноаппаратура кхо комплект. Берош дийна [illegible] ка а классашка оттаьлл керла мебель, дешара-производственни мастерскеш lалашъяь эпаш болча гlирсаца, гойтара пособешца. Укхаза дешархой-кlаьнкаш йомалу тайп-тайпарча токарни станокаш тlа болх бе, хlаьта йоlигаш — баракъаш тега. Цул совгlа, дешархошта интернато кийцай парадни балхел формаш, дешархой костюмаш, спортивни гlирси lай, гурахьа, бlаьсти тlадуеввладу баракъаши.

— Карара шу, — йоах Ибрахlима Руслана, — Дунен халкъашта юкъера бера шу хиларах тхона, хьехархошта, къаьстта белгала шу да. — Цудухьа тха еррига педагогически коллектив дерригa а де гlерт берий вахар кхы а гlоазагlа хилийтара. Lкола керттера декхар кхуваш воагlача сага кlоаргга знанеш ялар шlанкха а дош да дени, тхоай на хулла бераш пар низ дlакхоачаргболча къахьегама юкъеувза гlерт тхо. Цудухьа дешара шу чакхдаьнначул тlехьагlа тхоай низаца интернате ремонтни балхаш дlадолаьдир оаха. Массане а цу юкъарча гlулакхах дос лезандь тахан а тlехьа дешара шу дlадоладара нийно яь даьннид тхо.

Школана эшаш мел йола гlишлон материалаш кийчъяра дукха хьинар дlаденнад боахама даькъа директора заместитель йолча Н. М. Алымовас. Цу тайпаро хьаяаре кховчашду шоай декхараш дуьнхача хьехархоша а. Царех бе математика хьехархой В. Ф. Мутякова, М. А. Добрина, эрсий мотти литературех хьехаш йола А. В. Лисицына.

Шоай керттерча балха са ла интерната хьехархоша дукха за дlалу общественни [illegible]. Уж бе агитаторш, лекторш, политинформатораш. Общественни балха юкъе къа лоац воспитательница В. С. Мальцевас, А. Д. Салажовас, Н. П. Широковас. В. С. Мальцева агитатор, лектор хилларал совгlа, юкъылйхна я милице берий цlарча кхелетарий гlулакхашта [illegible] дешархой бахача юрташка, городашка ух, царна а цар дешища-коанопица а вlашагlбеттаду, берий вахара хьалаш миштад хьеж, цига тайп-тайпара кхетама болх чакхбоах.

— Партийни а профсоюзни а организацешца цхьана бlарчача дешара шера хlара кlира лаьрхlа оттаьча хlанагlа идеологически, политико-кхетама болх чакхбоах оаха, — йоах Р. Н. Гайтукиева. — Классашка а хьехархошка а чакхйоах В. И. Ленина балхех, Л. И. Брежнева «Зlамига латта», «Юхадийдалар», «Целина» яхача книжкаех йола беседаш, хан-ханнахьа дуаш вай мехка а республике а вахаре доархlаме дола хlамаш. Шира чакхдоаллача хана баьча балха итогаш ю. Парте Заводской районна членалла кандидат, политически дешара семинарски группа кулгалхо а волаш директора ше а дукха къахьег интернате санна, района кхыйолча предприятешкен организацешкен пропагандистеки болх беш.

Коллективо йоалло и къонача хьехархойн воспитателлий. Царна шефски гlоновкъостал дара тlачlоагlбу опыт йола педагогаш, из хоачох дlакхетабу, царна лаьрхlа гойтара урокаш чакхйоах.

Укх шера дена школа-интерната дешархоша цхьа дикка гlулакх дlадоладаьд. Цар лаь лелаю шоай пионерски организацех Советски Союза Турпала Тюленина Сергея цlи эзлийта бокъо яккхар дукхьа. Дешаркоша лаьрхlад шолш болча Краснодона кьоначарна [illegible]

Ишта массава а [illegible] галхоттчунгахь денз дешархой [illegible] — цхьан уйлано кхотавеш хилча [illegible]

К. МАРЗИЕВ, тха штате воцу корр.

БЕРКАТ АЛСАМДАККХАРА

Нохч - Гlалгlайчен кагирхой дика традицица хиина дlаэттад шоаш де лерхlаш доля шолагlа а дика гlулакх сийлахь - воккхача баьчча цlи лелаеча Грознерча майда тlара дlадоладелга. Ишта, селхан lуйрийна ерригача студентий гlишлоьъеча отрядашa шоай вижаш баккхийтабар В. И. Ленина цlерагlча майда тlа хиннача кхоалагlа, къахьегама семестр дlайолаяра хетаьча митинге даьъа лаьа.

...Майда гlа гнйсача мугlарчегlа дlаэтта латт гlишлоьъеча отрядий бlухов формa тlаьхьа кагий нахи мехкарийи. Ек Советски Союза Гимн. Цхьаннена тlехьа шоллагlвар волаш шо-шоай отрядаш къахьегама семестрага кийчо яь хьина хилараx областной студентий гlишлоьъеча отряда командирага Мурдалов Сайд-Селимга рапорташ дlалу зональни а районни а отрядий командираша.

Областной ССО командирагара рапорт хьайицачул тlехьагlа студенташка моаршал луш къамаьл дир ВЛКСМ Нохч - Гlалгlай обкома секретарa С. Егорова. Республике лоархlаме промышленни объекташ хьалхьеча къахьегаргдолча студенташта хьалхашка латта декхараш белгалдаьхар парте Нохч - Гlалгlай обкома гlишлоьъяра отдела заведующе К. С. Салтаханова. Тхо чlоагlа тешаш да, аьлар цо, ЭЛОУ-АВТ яха установка, Шалжара бройлерни фабрика, кхыйраш санна лоархlаме объекташ хьалъеча шун къонача хьинарах, къахьегамцарча безамах доккха беркат даргхиларах. Студенташка ишта моаршал хоатташ къамаьлаш дир ССО ветерана, областной ССО командир хиннача С. А. Эдисултанова, академика Миллионщикова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта институтa А. Шерипова цlи лелаеча гlишлоьъеча отряда командира А. Баймурзаева, «Консервплодоовощ» производственно - совхозни торгови объединене парткома секретара В. С. Головченкос. Студенташка ишта моаршал делар г. Грознерча школай пионераша.

Митинге гулбенначарна боккха тоам хилар совгlа РСФСР студентий гlишлоьъеча отрядашта юкъе ялакача социалистически яхье Нохч - Гlалгlай областной отрядо шоллагlа метте якхарах цунна хьожаль хиина ВЛКСМ ЦК-ан РСФСР кхачан промышленноста министерствая памятни вымпел дlаяларах. Ишта, митинге дlаелар кхоалагlча семестрага кийчо еча хана лаьржача социалистически яхье хьалхе яьккхача химико - технологически техникума, мехкдаьтта институтен пачхьалкхен университетен отрядашта хьожаль ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташи кхерая кара тола вымпелаши.

Митинг чакхйоаллал цул доакъошхоша тlайнар университета студентнас Н. Масиевас lобийша студентий гlишлоьъеча отрядий бlухочун дуя. Сийлахь - воккхача баьчча сий деш, цун памятника йистте зизаш а дехка, цоаш къахьегаргдолча моттигашка дlабахар студенташ.

Царга хьежаш я вай республике санна, Коми АССР-е, Алтайски крае хьалъе еш промышленни объекташ

Болх бериате хилба шун, кагирхой!

С. МУТАЛИЕВ.

СУРТА ТlА: митингера шоаш къахьегаргдолча моттигашка дlаболхa студентий гlишлоьъеча отрядий бlухой.

И. ПЛИЕВА сурт.

УКРАИНСКИ ССР. Киеве болх беш я йоккха дарбан комплекс — хlама хазар ихаметтаоттадеш йола республикански центр. Из хьалхьара отоларингологе lилма тохкама институтa база тlа. Хlаьта тlохь дlабаьнначул тlехьагlарча шерашка цун коллективо доккхий толамаш даьхад хlама хозаш боацачa нахa дарбаш деш.

Отоларингологена тахан къестaлу дукххача хана дена медицинана къестаде могаш дац лья дешаш. Кердайоахош товш хирургаи юкъе кхуллара методики. Дарба даьчул тlехьагlа нах хlама хозош я дlаьо йодача хана из лаьгl ца луш я бус.

Институте кийчъеш я керда, кхы а дикагlа тоаль хlама дикагlа хозийтош йола аппараташ.

Институт болх беш йолча хана цига яь 11 эзар операци, практически хlама хозарглолаш баьб эзараш нах. Электроника, хlамзара оптика диагностикан дарба дерси ерригача этапашка лоранта тешшаме гlончаш союзни ...ш хиина дlаэттай.

СУРТА ТlА: хlамнгача Кулакова Катена игровой аудиометре методица хlама хазара тохкамаш деш воала йоккхагlвола lилман болхло, медицински lилмай кандидат, республикански сурдологически центра кулгалхо Лифелюк Виктор Леонидович.

В. РЕПИКА сурт. ТАСС фотохроника.

САЛАlАРА МАРШРУТАШ

Сакъердамеча поxодашка, экскурсешка ухаш шоай мукъа ха дlанхуьъ республика дукхача къахьегамхоша, дешархоша.

Ишттa, массехк ди хьалха Серженъ-Юрта йистте уллача шоай турбазе шоай дезалхошца салоlаш хилар «Грознефтегеофизика» треста болхлой. тlулакхера вах. Армене столице экскурсе баха хилар «Электроприбор» завода, «Октябрьнефть» НГДУ, производственно-товарни конторa болхлой. Баку городa исторически моттигаш, культура центраш бlаар республикански туберкулезни больница медикашта.

Республика къахьегамхой салаlара наькъаш даьржад Нохч-Гlалгlайчен lалам хоза долча моттигашка а. Мукъа ха ишттa дика салоlаш дlабахьаро кхы а дикагlа къахьега низ лу царна.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ЮХА А НАЬКЪА...

Дукха ха йоацаш Сибарегlени Гьанарча lалхбоалени городашка гастролаш чакх а яьха шlакхаьчар Нохч-Гlалгlай филармоне «Лоамаш ритмаш» яха вокально-инструментальни халхарей ансамбла коллектив. Кавказерча артистий говзалга сакъердалуш хьожаш хилар БАМа гlишлоххой а.

Хlаьта хlана республика юрта боахама къахьегамхошта лаьрхlа кхай тlарча станашка, фермашка шоай концерташ чакхдаьха баьнначул тlехьагlа юха а цlена гаьна баргьа ансамбла артисташ. Цар кхаь бетта дlаьхлургдола гастрольни наькъаш чакхдаргда Къилбаседа Хlирийчене, Юкъерча Азе республикий городашка гlолла

С. ВРОДСКИЙ.

Оаха яздаьчун лерагlа

Укх шера 7 июне «Сердало» газета тlа кепа а теха араьлар «Шоашта лоэр деш ба» яхаш корта а болаш йола газета рейдови бригада критически материал. Цу тlа дувцар Назрановски автотранспортни предприятерча автобусий цхьаболча водителаша пассажираш дlа-юха кхуьлаpен финансови бокъонаш телхаеш хиларах, пачхьалкхен кассе даха деза ахча шоай киса дехкаш болча водителех. Газета рейдови бригада критически материал дlаяхьайтар Нохч-Гlалгlай транспортни управлене.

Цох лаьца тхога хоам бу Назрановски автотранспортни предприятен директорa М. Бекова. Рейдови бригада критически материала тlа дувцаш дар баккъхилар белгалдоакх цо. «Шоашта лоэр деш ба» яха материал автотранспортни предприятен коллективе йийцай. ПАЗ-672 № 71—98 болча автобуса водитель Ш. Плиева «Турист» яхача маркан йолча автобуса водитель А. Галдиева пассажираш дlа-юха кхуьлареи финансови бокъонаш телхаеш хилар дlахайтад царна. Водитела Ш. Плиевана выговор яьй, пассажиршта билеташ дlа а ца луш, цо царгара хьаийца хиина пхи сом 40 кепиг водителагара юха хьадаьккхад предприяте. Ишта пассажирашта билеташ дlа а ца луш, водителa Полонкоева царгара хьаийца хиина 6 сом 30 кепиг предприяте юха хьа а доаьхаш, цунна а выговор яьй. Хlаьта выговор а еш, пачхьалкхен кассе даха дезаш хиина пассажирашкара хьаийца кхо сом 10 кепиг А. Галдиева алапех цlал соцадаьд автотранспортни предприяте.

Газета рейдови бригада хьожаш чиннача хана пассажираш дlа-юха кхуьлареи финансови бокъонаш телха а на еш цlена болх беш хиннача водителашта А. Хашагульговна, М. Цицкиевна, М. Гагиевна баркал аьннад.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

КООПЕРАЦЕ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

8.00 — «Ха».
8.40 — lуйранара гимнастика.
9.05 — «Родничок» яхача халхара пионерски ансамбла концерт.
9.30 — «Шоана, дай-нанойl».
10.00 — Хренникова номер 2-гlа йола симфони дlалокх Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион РСФСР халкъа артиста Федосеевс хьалхе лелаеча йоккхача симфонически оркестро.
10.20 — «Сийлахь-боккхача Даймехка» яха киноочерк. «Берийн мукъайоаккхаш бах тlом» яха 18-гlа фильм.
11.40 — «Музеешкен выставочни залашкен «Лоа», «Лувр». Голланде, Франце, Германе, Испане суртан.
11.40 — «lуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.10 — «Дикагlа дола тешараш — дукхагlа».
12.10 — «Москвичка». Телевизионни клуб.
13.05 — «Умницейно». lилман-популярни программа.
14.30 — Кепзадараш.
14.45 — «Салоlа» яха халкъа творчества телевизионни программай кхоалагlа дунен халкъашта юкъера фестиваль. Норвеги.
15.20 — «Литературни беседаш».
16.05 — Тахан кооперацие Дунен халкъашта юкъера Ди ва. Передачe далъа лоацац из СССР центросоюза правлене председатель А. А. Смирнов.
16.30 — Кооперацие Дунен халкъашта юкъерча Дена йола музыкальни программа.
17.00 — «Бlаргагуш — тешалаш».
18.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» ЦСКА, «Локомотив» яхача стадионера передача. Перерывах — «Спортлото» тираж.
19.45 — Дlалокх Альпийски «Акрам» яхача ансамбло.
18.55 — Центральни телевиденен экрана тlа эггара хьалха. «Хехка сахьа говраш тоаш а еттаж йоаю. баккхий ла» яха художествени фильм. (США). Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хехка сахьа говраш тоаш а еттаж йоаю баккхий ла» яха художествени фильм. (США). Шоллагlа сери.
22.30 — Художествени гимнастикаx йола дунен чемпионат. Лондонера передача. Пиастеьлча — бераьдараш.

II ПРОГРАММА

10.00 — «Сагажана маьлькlа» яха телевизиони документальни фильм.
10.15 — «Вай соний беш».
10.45 — «Говза кулгаш».
11.15 — «Эрсий къамаьл».
11.45 — Шахматни школа. «Гlорбаьнна шахматисташ».
12.15 — «Ер фантастически дунее». Дешархошта йола литературни викторина.
13.05 — «Маьлх школа».
13.55 — «Къонлуш латт дерригa дуне». Советски малей концерт.
14.25 — Передачай программа.
14.30 — Юрта боахама болхлошта йола кинопрограмма.
15.15 — Кхетамца кхобир комвдески дlахьо (нохчий меттала).
15.30 — Документальни фильм.
15.40 — «Къоналa» яха студи.
16.10 — Киножурнал.
16.20 — Шун письмойх оттадаь халт къоаччa хьалхавастанарошта йола концерт (нохчий меттала).
16.35 — «Чаьльрий даха доладена ха» яха телевизиони художествени фильм. Хьалхара сери.
18.00 — «Театральни афишана хьалхашка».
19.00 — Р. Шумана квинтет Кхоачашдо Ленинградски филармоне Пачхьалкхен симфонически оркестра солисташа. Ленинградера передача.
19.30 — «Котало».
20.00 — «Бийса даьккхаш хьйли шун, бераш!».
20.15 — «Саг. Лаьтта. Вселенна».
21.00 — Латвийски ССР «Дайле» яхача Пачхьалкхен халхарий ансамбла концерт.
21.40 — «Князь Игорь» яха фильм-опера.

8 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

ЧКЪАЬРИЙ ДОАХАЧУН ДИ

8.00 — «Ха».
8.40 — «Зарядка е дlаотта».
9.05 — Концерт.
9.30 — «Гургабетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гlулакх деш ва!».
11.00 — Дунен халкъашта юкъерча бера шерага. «Кердадар дикха нийлах» яха документальни фильм.
12.00 — «Музыкальни киоск».
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — Шиллер — «Мария Стюарт». Горьке цlерагlча СССР Московски художествени академически театра фильм-спектакль.
16.15 — Тахан — чкъаьрий доахачун Ди. Передаче дакъа лоацаш ва СССР чкъаьрий боахама министр В. М. Каменцев.
16.45 — «Кинопикъбара клуб».
17.45 — «Дlалокх «Рига» яхача духовой оркестро».
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Мультфильм.
19.00 — «Чкъаьрий доахачун Дена йола музыкальни программа».
19.45 — «Сатирех юморех альманах».
21.00 — «Ха».
21.35 — Художествени гимнастиках йола дунен чемпионат. Лондонера передача. Пиастеьлча — бераьдараш.

II ПРОГРАММА

10.00 — «Дийнача хlамай дунен гlа».
11.00 — «Шоана, дай-наной!».
11.30 — «lуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.00 — Чкъаьрий доахачун Дена йола документальни фильмай программа.
12.30 — «Салоlа» яха халкъа творчества телевизиони программай Кхоалагlа дунен халкъашта юкъера фестиваль. Норвеги.
13.25 — «СК» яха турнир. Ленинградера передача.
14.55 — Концерт.
15.55 — Художествени гимнастиках йола дунен чемпионат. Лондонера передача.
16.35 — «Чкъаьрий даха доладена ха» яха телевизиони художествени фильм. Шоллагlа сери.
18.00 — Спортивни программа. Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Арарат». Шоллагlа тайм. «Торпедо» яхача стадионера трансляци.
19.45 — Тулакова малей чемах йола фантази кхоачашъю СССР халкъа артиста Сидоровна хьалхе лелаеча Центральни телевиденен Ерригсоюзни радион эстрадно - симфонически оркестро.
20.00 — «Бийса даьккхаш хьйли шун, бераш!».
20.15 — «Умницейно» яха lилман-популярни программа.
21.00 — Художникех дола дувцараш. П. Кузнецовах А. Матвеевах выставка.
21.40 — «Бlаьха низ» яха художествени фильм.

РАДИО

7 ИЮЛЬ

КООПЕРАЦЕ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

6.40 — «Лаьтий ахашкара боалаш сийдемгда». Репортаж (нохчий меттала).
6.55 — Апорош (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
10.20 — «Ялат кlеддэрз» яха йиш (нохчий меттала).
11.00 — «Вай моттагlа — lалам» яха радиожурнал (эрсий меттала).
11.30 — Тахан кооперацие Ди да. Респотребсоюза председатела заместитела Исламова къамаьл (эрсий меттала).
11.40 — «Йоазонца а ха яр». Выступленеш, зарисовкаш, рецензеш. (гlалгlай меттала)
14.30 — «Литературни Нохч-Гlалгlайче» яха радиожурнал (эрсий меттала)
16.00 — «Керда обрядаш лаьра йаьс» (нохчий меттала).
16.30 — Кооперацие болхлошта йола дехача дел концерт (гlалгlай меттала).

8 ИЮЛЬ

КlИРАНДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинцы некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
9.25 — «Шоана хозаьлла мукъаме» (эрсий меттала).
11.15 — «Массав а кердадар лоацаш». «Грознефтегеофизика» яхача трестера передача (эрсий меттала).
11.30 — Республикански музыкальни училище оркестрови отделене дешархой выступлени (эрсий меттала).
15.15 — Концерт (нохчий меттала).
16.00 — «Кlанта гlазе» (нохчий меттала).
18.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
18.00 — «Шlе сийгаш» (гlалгlай меттала).
18.30 — «Пlаедаш доттагlаш даршта дола концерт» (гlалгlай меттала).

Тахани кхоанеи хурlда

7-ча июле

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. 10.00. Болх беш хургьа ерригa аттракционаш. Берий майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.30. Музыкальни эстрада. Симфонически оркестра концерт. 18.00. Баьццара театр. «Доттагlий вlашагlкхетар» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт. 16.00. Кинолекторий. «lалами вайи» яха кинофестиваль. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаlара сайре.

Октябрьски района культуран салаlарен парк. 10.00. Аттракционаш. 12.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 18.30. «Алкоголизмаца ра къовсам — зуламацара бола къовсам» яха лекци.

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 17.00. Кинокозал. «Ден кердадараш» яха киноопанорама. 19.30. Парафинова яхача улицагlа бахача нахьа цlей.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Художника П. З. Захарова творчество» яха беседа.

8-ча июле

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Болх беш хургья ерригa аттракционаш. Берий майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш 10.00 — 14.00. Радиоконцерт. 17.30. Музыкальни эстрада. Симфонически оркестра концерт. 18.00. Баьццара театр. «Доттагlий вlашагlкхетар» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт. Духовой оркестра концерт. 16.00. Кинолекторий. «КПСС XXV-ча съездо коммунистически кхетам баларь балхах лаьца» яха лекци. «lалами вайи» яха кинофестиваль. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаlара сайре.

Октябрьски района культуран салаlарен парк. 12.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 13.00. «Папайцен майцен цхьана» яха дечиа дахя ха йоацача берий салаlара ди.

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 11.00. Болх беш хургда «Заманхо» яха берий кинотеатр. 14.00. «Са йозан» яха Н. Асеев ваь 90 шу дизара хетаь беседа. 17.00. Кинотеатр. «Ден кердадараш» яха кинопанорама. 19.45. Ахнанара кинолекторий. Советски кагирхоех дола документальни фильмаш хьахаргда.

Химикий культура Дворец. 10.00. Чкъаьрий доахачун Денна хетадаь цlей. 17.00. П. Неруда ваьча дийнахьа дена 75 шу дизара хетаь беседа. 18.00. «Шийн къайлеш хьаела lилмо» яха кинофестиваль.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Хаоттам

Тахан республике гlоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. йочан а йоацаш. малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 23—28. Грозне 25—27 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, нег-нагахьа догlа а делхаш, тайп - тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 14—19 дийнахьа 21—26 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттен деношка